

מדריך לקריאת נביאים וכתובים

זישא אברהם (אבי) קדיש

דפי הדרכה שמקילים על הקריאה הישירה והרצופה בספרי נ"ך,
לטובת הבקיאות בכ"ד ספרי מקרא.
מדובר על "קריאה יומית" אישית,
ומומלצת קריאה בנחת ובנעימה ע"פ טעמי המקרא.
בנוסף מוצעת כאן חלופה לחלוקת הפרקים בספרי נ"ך.

תוכן החוברת:

מבוא

הוראות שימוש

- חודש 1: יהושע ושופטים (עמוד אחד לכל ספר)
- חודש 2: שמואל
- חודש 3: מלכים
- חודש 4: ישעיהו
- חודש 5: ירמיהו (עמוד א | עמוד ב)
- חודש 6: יחזקאל
- חודש 7: תרי-עשר (עמוד א | עמוד ב)
- חודש 8: איוב
- חודש 9: משלי וקהלת
- חודש 10: מגילות (חוץ מקהלת) ודניאל
- חודשים 11-12: דברי הימים (עמוד א | עמוד ב) ועזרא-נחמיה

לוח לקריאת ספר תהלים (בששה חודשים)
לוח לקריאת ספר תהלים (לשנה מעוברת)

מדריך לקריאת חמש מגילות בציבור

מקורות והערות

חלק אנגלי (בקובץ נפרד)

מדריך לקריאת נביאים וכתובים

מבוא

וכי מה היו הפסקות משמשות?

ליתן רווח למשה להתבונן
בין פרשה לפרשה
ובין עניין לעניין.

והרי דברים קל וחומר:
ומה אם אדם שהוא שומע
מפי הקדוש ברוך הוא
ומדבר ברוח הקודש
צריך להתבונן בין פרשה לפרשה
ובין ענין לענין,
על אחת כמה וכמה
הדיוט שהוא שומע מן הדיוט.

(מדרש על הפרשיות הפתוחות והסתומות, מתוך הפתיחה ל"תורת כהנים" ב"דבורא דנדבה")

א. בעיה יסודית בקריאת התנ"ך

כאשר ניגשים לקרוא את התנ"ך קיימת בעייה לא קטנה: לדעת כמה לקרוא והיכן לעצור ולהתבונן במה שקראנו. במשך שנים רבות נרתעתי מקריאה רצופה בתנ"ך, פשוט בגלל שלא ידעתי היכן להתחיל לקרוא והיכן לעצור. ולא רק בספרים שקראתי אותם במלואם לראשונה, אלא שבעייה זו אף הקשתה עלי את החזרה על הספרים אותם למדתי בעיון בעבר. ישנם פירושים רבים, והם נגישים ביותר, אולם הם סייעו אך במעט בהחלטה מה כדאי לקרוא בפרק זמן נתון. למעשה, הנגישות של פירושים כה רבים אף מגדילה את הבעיה, משום שהיא גורמת לכך שלימוד ראשוני, אף של קטע קצר, נראה כמשימה גדולה מאוד.

הקיצוניות השניה – קרי: לקחת תנ"ך שלם ללא מפרשים ולקרוא – אף היא הטילה עלי אימה. הבעיה העיקרית לא הייתה לשון המקרא משום שזכיתי ללמוד אותה, וכן משום שקל להסתכל בפירוש או בתרגום כאשר נתקלים בבעייה. אלא שהבעייה הייתה הרבה יותר פשוטה: ראשית, לא ידעתי מה אני עומד לקרוא, וגם לא ידעתי איך פרשה זו משתלבת במבנה הכללי של הספר בו אני קורא. שנית, לא ידעתי כמה לקרוא. כלומר: בנקודת המוצא לא ידעתי מהו אורכו של סיפור מסויים או נבואה מסויימת, וכן לא ידעתי היכן הוא מסתיים. לא ידעתי אם כדאי לקרוא אותו במלואו, בקריאה רצופה אחת, או אם כדאי לחלק אותו, ולהמשיך למחרת. אם אכן יש לחלק את הפרשה, לא ידעתי היכן המקום המתאים לעצור, זאת אומרת המקום שבו ניתן להפסיק בלי לקטוע בצורה קשה את זרימת הטקסט.

אבל לא לא לקרוא "פרק יומי"? למעשה כבר קיימות תוכניות פשוטות לקריאת ספרי נ"ך על בסיס של פרק אחד או שני פרקים ליום.¹ מדוע תוכניות אלה לא הועילו לי?

¹התוכנית הנפוצה ביותר לקריאה של שני פרקים בני"ך בכל יום מתפרסמת מזה שנים רבות, הן בלוח דינים ומנהגים של היכל שלמה, והן בלוח דומה המופץ על ידי הרבנות הצבאית.

חלוקת הפרקים בתנ"ך היא בעייתית, לא רק בגלל שמקורה אינה בקודש, אלא בעיקר משום שהחלוקה אינה נאמנה לטקסט, והיא קוטעת אותו בנקודות בלתי מתאימות. בנוסף לכך, על פי חלוקה זו אין הפרקים שווים באורכם, לפעמים מתוך סיבות טקסטואליות לגיטימיות, אך לעיתים קרובות אין שום הצדקה להבדלים הגדולים באורכם של הפרקים. הגרוע מכל שמספרי הפרקים אינם מספקים מידע כלשהו על תוכנו של הכתוב. בגלל שחלוקת הפרקים היא הרבה פעמים גרועה, ייתכן מאוד ש"פרק ב" כלל אינו מייצג פרשה עצמאית! ואף כאשר אנו בני מזל ו"פרק ב" אכן מייצג יחידה עצמאית, הכותרת המספרית אינה רומזת כלל לתוכנם של הכתובים, ואף אינה מלמדת שום דבר על המיקום שלו בין "פרק א" לפניו ו"פרק ג" אחריו. וכמובן שאינה מסבירה את מקומו של פרק זה בתוך ההקשר הכולל של הספר.

נקודה זו היא חשובה במיוחד, משום שידיעה מוקדמת על הקשרו של הפרק המקראי ועל תוכנו – תורמת רבות להבנת הנקרא. אפילו כותרות קצרות של מילה או שתיים יסייעו רבות לעניין זה. וכך נהגו גם חז"ל והראשונים, שמעולם לא הפנו אותנו למקום במקרא על פי מספר שרירותי לפרק או לפסוק, אלא ציינו פרשיות ע"פ כותרות בעלות משמעות. לפעמים כותרות אלו היו בנויות ע"פ הנושא של הפרשה (כגון "פרשת ציצית" או "פרשת פרה") ולפעמים פשוט הביאו מהמלים הראשונות בפרשה (כגון "פרשת שמע" או "פרשת זכור").

ב. פתרון מעשי

התחלתי לפתח חלוקה חדשה של ספרי הנביאים והכתובים כדי שאוכל ללמוד ספרים חדשים ולחזור על הספרים המוכרים לי. שני עקרונות החלוקה היו: (א) **החלוקה העניינית** תהיה נאמנה לחלוקתם הטבעית של הספרים; (ב) **החלוקה הכמותית** תהיה סבירה עבור יחידות לקריאה יומית.

ניסיתי מספר אפשרויות לארגן את ספרי הנ"ך בתוך תוכנית קריאה כוללת. לבסוף, קבעתי את התוכנית ההגיונית ביותר עבורי למערכת גמישה של לימוד וחזרה מתמשכים.

לאחר מכן עבדתי על חלוקתו של כל ספר לקטעים קצרים יותר ואף לתת-קטעים. בעקבות זאת התחלתי ליצור דפים בודדים (בדרך כלל עמוד אחד עבור כל ספר) כדי להדריך את עצמי בקריאה ובחזרה. אני מקווה שאף אחרים יפיקו תועלת מן הדפים האלה.

ג. מערכת גמישה

המערכת אותה פיתחתי מסתמכת על הרעיון שכל חודש הוא עצמאי. כלומר: בכל חודש ניתן ללמוד כל ספר חדש שרוצים, או לחזור על כל ספר שרוצים. כל ראש חודש הוא התחלה חדשה, ולכן מה שנלמד הוא גמיש מאוד: אפשר לקרוא את כל ספרי הנביאים והכתובים בתוך שנה, או לחזור על נביאים ראשונים ארבע פעמים, או לחזור על נביאים אחרונים שלוש פעמים. כמו כן ניתן לבחור בראש חודש כל ספר שרוצים, בלי להתחייב לשום סדר קבוע במשך כל השנה. ניתן להתמקד בספר אחד שמעניין במיוחד, ולחזור עליו מספר פעמים, חודש אחרי חודש, עד ששולטים בו היטב.

הרעיון העיקרי הוא: יש לבחור את הספר שבו רוצים ללמוד לפני ראש חודש. לאחר מכן יש להדפיס את דף ההדרכה, לקפל אותו לחצאים (או לרבעים) ולהחזיק אותו בתוך התנ"ך להדרכה תוך כדי ההתקדמות בקריאה ולימוד במשך החודש.

ד. נ"ך בשתיים עשרה חטיבות (חטיבה אחת לחודש)

כל ספרי הנביאים והכתובים ביחד – מחולקים לשתיים-עשרה חטיבות (חטיבה אחת לחודש). בכל חודש, החטיבה מוקדשת לספר אחד באורך ממוצע (לספרים קצרים שניים או יותר לחודש), כדלהלן:²

- חודש 1: יהושע ושופטים (דף אחד לכל ספר)
- חודש 2: שמואל
- חודש 3: מלכים
- חודש 4: ישעיהו
- חודש 5: ירמיהו (2 דפים)
- חודש 6: יחזקאל
- חודש 7: תרי עשר (2 דפים)
- חודש 8: איוב
- חודש 9: משלי וקהלת
- חודש 10: מגילות (מלבד קהלת) ודניאל
- חודשים 11-12: דברי הימים ועזרא-נחמיה (3 דפים)

ה. ספר תהלים

קריאת ספר תהלים היא על פי לוח נפרד, שבו מחזור קריאה לששה חודשים. במשך ששה חודשים קוראים בכל יום **אך ורק** מזמור אחד באורך ממוצע. מזמורים ארוכים יותר מחולקים חלוקה פנימית. כמה מזמורים קצרים מאוד מחוברים בזוגות.

על ידי התמקדות ב**מזמור אחד בלבד** כל יום (בניגוד למנהג הרווח של קריאת הרבה מזמורים ברצף), ישנו סיכוי רב יותר כי האדם יקרא את המזמור ברגש ובכוונת הלב, ומתוך הבנה. בנוסף לכך, חזרה על כל ספר תהלים פעמיים בשנה, תוך כדי דגש על משמעות והבנה, עשויה לשפר מאוד את הבנת הנקרא בלשון המקרא גם בשביל שאר ספרי התנ"ך.

ו. מטרתם של דפי ההדרכה

מטרה ראשונה: להראות את ראשי הפרקים של הספר, ויתירה מכך להוות מעין "תמונה טקסטואלית" של כל הספר. ב"תמונה" הזאת עשיתי כמיטב יכולתי "לצייר" את המבנה של כל ספר על פי רעיונות היסוד שבו, בהתאם לסימנים ארגוניים הקיימים בתוך הטקסט. בחלוקה חדשה זו של הספר התעלמתי לחלוטין מן החלוקה לפרקים (חלוקה זו נשארת ככלי עזר טכני בלבד בסוגריים). במקום זה הסתמכתי רבות (אך לא בצורה נוקשה) על הפרשיות הפתוחות וסתומות.³ **סופו של כמעט כל יחידה בחלוקת הספרים הוא גם סופה של פרשה פתוחה או סתומה.**

בכל מקום אפשרי נסיתי לכתוב כותרות אשר מסייעות לקורא להבין מיד כיצד הקטע אותו הוא עתיד לקרוא מתאים למבנה הכללי של הספר. כל התכונות הנ"ל מוצגות תוך כדי שימוש

²לשיקולים הטכניים שהביאו אותי לארגון את הספרים בצורה הזאת, ראו "**מקורות והערות**" (לקראת הסוף).
³בספרים מסויימים (מגילות רות וקהלת, סוף ספר יחזקאל, וחלק גדול מספר משלי) חלוקת הפרשות נעדרת כמעט לחלוטין, חוץ ממקומות בודדים. באותם מקומות נסיתי להסתמך על הפרשיות המעטות שקיימות, וסימנתי אותן כך: {פ} או {ס}. כמו כן, סימנתי אותן במקומות שחלוקת הטקסט לא ברורה, ושם לא נתתי כותרות ליחידות הקריאה, כגון במגילת שיר השירים, ובנבואות הנחמה בסוף ישעיהו. במקומות אלה, סופה של כל יחידת קריאה הוא גם סוף פרשה.

במקומות מסויימים יש הבדלים בין כתבי היד והדפוסים השונים של התנ"ך לגבי מיקומם של הפרשיות הפתוחות והסתומות. בדרך כלל סמכתי על חלוקת הפרשיות שקיים (או שהיה קיים) בכתר ארם צובה. במקומות נדירים, כאשר יש פרשה בכתב יד אחר (בעיקר בכתב יד לנינגרד) שאינו בכתר אבל הסמכתי עליו, סימנתי אותו כך: {פ?} או {ס?}.

סלקטיבי ודקדקני בכלי פורמט (פונטים, מרווחים, ניקוד וכו') כדי שמבט קצר על דף אחד – ייתן תמונה ברורה על מתכונתו של כל הספר המדובר.

מטרה שנייה: לחלק את הספר ליחידות קריאה יומיות. עד כמה שאפשר, הקפדתי כי יחידת הקריאה לכל יום (א) תהיה בעלת אורך סביר; וגם (ב) תתחיל ותסתיים בנקודות מתאימות, אבל לא במקום בו ישנה הפרעה קשה לזרימה של הטקסט.

ברור כי לא ניתן להשיג את שתי המטרות האלה במלואן בעת ובעונה אחת. עשיתי כמיטב יכולתי להגיע לאיזון ביניהן, ואני מקווה שהקוראים יוכלו להציע לי הצעות ספציפיות למקומות בהם ניתן לשפר את חלוקת הטקסט (וכן את הכותרות).

ז. כמה זמן יש להקדיש לכך, ולמי כדאי לנסות זאת?

באופן כללי, שיטה זו של קריאה וחזרה דורשת קריאה של ארבעים עד חמישים פסוקים ביום, עבור רוב ספרי הנביאים והכתובים. לפעמים (מסיבות שלא ניתן למנוע הקשורות לחלוקת הטקסט) נחוץ היה לחלק את הטקסט לקטעים קצרים יותר או ארוכים יותר מארבעים עד חמישים פסוקים. אך ניסיתי לדאוג לכך ש"סטיית התקן" תהיה נמוכה ככל האפשר.

כשאני לומד בעצמי, גיליתי כי הטוב ביותר הוא לשבת ולקרוא את היחידה היומית בנחת ובנעימה על פי מנגינת טעמי המקרא. קריאה בטעמים מסייעת לי לקלוט את החומר טוב יותר מקריאה "יבשה" (ללא טעמים). אני מקדיש לכך כעשרים דקות ליום. אנשים בעלי סגנונות למידה אחרות, או אנשים שלא למדו לקרוא בטעמים, יעדיפו קריאה "יבשה", שהיא מהירה אף יותר.⁴ ברור כי גם קריאה שקטה, או לימוד בעזרת מפרשים – גם הם אופציות מעולות.

הקריאה הראשונית בספרים שלשונם קשה במיוחד (כגון איוב, משלי, ישעיהו) אורכת לעיתים קרובות יותר מעשרים דקות. אך קריאות חוזרות לאחר מכן לוקחות פחות זמן. אם תופסים לימוד זה כפרוייקט למידה ארוך-טווח של חזרה מתמדת, ההערכה של לימוד האורך כעשרים דקות ליום היא די סבירה, אף עבור ספרי שירה וחכמה.

כמו כן ראוי לציין כי ניתן לחצות את כמות הלימוד: אפשר פשוט לחלק כל יחידה יומית לשניים⁵. התוצאה תהיה שהכמות שיש לקרוא בכל יום תהיה קטנה למדי, אך עדיין קוראים ספר שלם כל חודשיים (או חוזרים על ספר כל חודשיים). אופציה זו חשובה במיוחד לקריאה ראשונית בספרים הקשים ביותר.

יש לזכור כי הדרך הכי טובה לרכוש את לשון המקרא היא פשוט לקרוא הרבה תנ"ך! לכן, שיטה זו תעבוד בצורה הטובה ביותר עבור אנשים שכבר קראו "שניים מקרא ואחד תרגום" במשך שנים רבות (עדיף "שניים מקרא" בטעמים). למעשה, אני מציע לאותם אנשים שבעבר לא קראו "שניים מקרא" בתורה – להתחיל לעשות זאת במשך לפחות שנתיים, ולא לנסות לקרוא את ספרי הנביאים והכתובים בהתחלה. זה קודם כל בגלל ש"שניים מקרא" – מצוה היא, אבל גם מבחינה פדגוגית הסדר הזה הוא הנכון. כדאי להתחיל קודם כל בתורה ("שניים מקרא"), אולי להוסיף אחר כך מספר מחזורי-קריאה של ספר תהלים (בששה חודשים), ורק לאחר מכן לעבור לשאר ספרי תנ"ך.

⁴ לשמוע קריאה "יבשה" ללא טעמים מפיו של קריין מקצועי ומרגש, אפשר לרכוש את קריאתו של שלמה ברטונוב, שקרא מקרא במשך שנים רבות ב"קול ישראל". הוצאת הספרייה המרכזית לעוורים.

⁵ הדרך הפשוטה ביותר לעשות זאת היא לקחת את דף ההדרכה ולציין "א-ב" בתחילת השורה של הלימוד המיועד ליום הראשון. בשורה של היום השני יש לציין "ג-ד", וכו'. בשורה המסומן "טו" – כבר תגיע עד כ"ט-ל. השורה המסומנת "טז" תהיה ההתחלה של החודש השני, ויש לכתוב לידה שוב פעם "א-ב", וכן הלאה.

ייתכן כי אף אנשים שכבר קראו "שניים מקרא ואחד תרגום" במשך הרבה שנים בכל זאת ירצו לאמץ את שיטת קריאת הנ"ך בצורה האיטית. אולי יעדיפו בהתחלה לחזור על הספרים הנקראים מספר פעמים, במקום לנסות לקרוא את כל ספרי הנ"ך כבר בשנה הראשונה.

ח. מנגינות הטעמים

אם אדם רוצה לקרוא נביאים וכתובים בטעמים, באלו מנגינות ניתן להשתמש? אולי הדרך הטבעית ביותר היא לקרוא את הנביאים במנגינת הטעמים של ההפטורות, ואת הכתובים בנעימת הטעמים של המגילות⁶. כך אני עושה, ודרך זו מתאימה למסורת וותיקה לייחד מנגינה אחת לטעמי תורה, מנגינה אחרת לנביאים, ומנגינה שלישית לכתובים.⁷ היום קיימות הקלטות דיגיטליות רבות לתורה, להפטורות, ולחמש מגילות.⁸

אך ספרי אמ"ת – איוב, משלי, ותהלים – עדיין העמידו אותי בפני בעיה אמיתית. בשלושת הספרים האלה קיימת מערכת שונה של טעמים – **טעמי אמ"ת** – אשר לא נמצאת בשאר כ"א ספרי מקרא. אין מסורת אשכנזית לקריאה מוזיקלית של טעמים אלה.⁹

---

⁶ כוונתי ב"נעימת הטעמים של המגילות" לטעמי שלושת המגילות הנקראות בציבור בשלושת הרגלים במסורת אשכנז: שיר השירים בפסח, רות בשבועות, וקהלת בסוכות. סביר להחשיב את נעימתן של שלוש מגילות אלה כמנגינה ה"כללית" של הכתובים, בניגוד למנגינות הנרגשות במיוחד של אסתר (שמחה) ואיכה (צער). הצעתי היא לקרוא את הספרים בסוף הכתובים (דניאל, עזרא-נחמיה, ודברי הימים) במנגינת המגילות הרגילה. אבל כמובן שאין שום חובה לעשות כך.

כדי ללמוד את טעמי המגילות ה"רגילות" במסורת אשכנז, אני ממליץ במיוחד על קריאתו המושלמת של החזן אביגדור הרצוג למגילת שיר השירים. ניתן לרכוש אותה במחיר סביר מ"רננות" [במסגרת תוכניתם "ושננתם לבניך"](#). לצערי לא הקליט החזן הרצוג את מגילות רות וקהלת (אפילו כתבתי לו מכתב בבקשה כזו), אבל ניתן להשתמש בשיר השירים בתור מודל (למרות שהמודל לא מושלם כי במגילה הקצרה חסרות דוגמאות למספר טעמים).

למנגינות הטעמים למגילות אסתר ואיכה אני ממליץ על קריאתו היפה של גיי בראון, שניתן לשמוע אותו חינם [באזן](#), וגם לרכוש במחיר סביר את כל החומר באותו אתר בדיסק MP3 (שכולל את איכה ואת אסתר בשתי גירסאות: גירסה רגילה וגירסה איטית בשביל לימוד).

בחלק מספרי הכתובים האחרונים יש גם מסורת מוזיקלית מזרחית לטעמיהם, כגון לדניאל. ניתן לשמוע דוגמה לקריאה יפה ומדוייקת לספר דניאל במסורת מרוקו [באזן](#), ולרכוש את הקריאה כולה [באזן](#).⁷ ראה ספר חסידים סימן ש"ב. גישה זו משתקפת במסורת קריאת הטעמים האשכנזית. אף על פי כן, צריך לציין שאין חובה הלכתית להשתמש בשלוש מנגינות שונות.

והשווה גם דברי הרשב"ץ בספר מגן אבות (החלק הפילוסופי ח"ג דף נ"ה ע"ב) וז"ל: "הטעמים, והם מיני הלחנים. והנה נשאר לנו במיני הלחנים שלושה, והראשון הובדל לקריאת התורה, והשני לקריאת הנביאים – וזה יש בו שני מינים קרובים זה לזה, כי קריאת ההפטורה אינה כקריאת שאר הנביאים – והשלישי קריאת שלושת הספרים תלים ומשלי, איוב." הנה עדות מובהקת שבזמנו בספרד היו שלוש נעימות עיקריות לטעמי המקרא: תורה, נביאים, וספרי אמ"ת (אין התייחסות לשאר ספרי כתובים). ויש כאן גם ראייה ומופת שהיתה קיימת בספרד מסורת מוזיקלית חיה לקריאת טעמי אמ"ת, מסורת שהביאו חכמי ספרד – כמו הרשב"ץ בכבודו ובעצמו – לצפון אפריקה לאחר מכן (עוד על טעמי אמ"ת ראו בהמשך). וגם היתה אצלם הבחנה קלה ("קרובים זה לזה") בין "הפטורה" לבין קריאה בנביאים לשם לימוד.

⁸ לקריאה יפה ומדוייקת להפליא במנגינה האשכנזית הנפוצה, אני ממליץ על הדיסק שהופק על ידי הרב ירמיהו ויזר, מראשי הישיבה בישיבת ר' יצחק אלחנן ("ישיבה אוניברסיטה") בניו יורק. ניתן לרכוש אותו [באזן](#) בהברה ישראלית או בהברה אשכנזית, והוא כולל את כל קריאת התורה וההפטורות והמגילות לכל השנה כולה. המנגינה האישית שלי לקריאתן של ההפטורות וספרי הנביאים מבוססת לחלוטין על מנגינתו של הרב ויזר. לתוכנה מצויינת עם קריאות מצויינות בכמה נוסחים (אשכנזי-ישראלי, אשכנזי-ליטאי, ספרדי-ירושלמי, ומרוקאי) ראו [קול קורא](#) (חבל שהתוכנה יקרה מאוד).

לצערי לא מצאתי הקלטות מלאות למנגינת הטעמים האשכנזית של מרכז ומערב אירופה (השונה מהמנגינה האשכנזית הנפוצה, אשר מקורה במזרח אירופה). מסורת מוזיקלית זאת הולכת ומשתכחת מאז חורבן האכזרית של קהילות ישראל באירופה הי"ד, וחבל על דאבדין ולא משתכחין. והלוואי שגם מסורת זו תשמר וגם תמסר לדורות הבאים.

יש גם תוכנות מחשב מעניינות ש"קוראות" על פי הטעמים בקול מלאכותי; ראו את [Trope Trainer](#). הציפיות שלי מתוכנות כאלה היו נמוכות מאוד, אבל התוצאות הפתיעו קצת לטובה, לפחות בדוגמה להורדה חינם. בכל זאת הקול המלאכותי תמיד מאבד לחלוטין את היופי ואת הסגנון האישי המיוחד של בעל קורא מיומן, שרק בעזרתם הקריאה הופכת לבעלת משמעות.

⁹ יש "נוסח" אשכנזי (כלומר מנגינה) לאמירת תהלים, אך אין הוא בנוי על טעמי המקרא באופן מובהק.

אולם ישנן מסורות מוזיקליות מזרחיות רבות לקריאתם של טעמי אמ"ת. לספר תהלים יש היום באינטרנט ובשוק ההקלטות ב-MP3 קריאות רבות ע"פ טעמי אמ"ת בנעימות מזרחיות, חלקן מדהימות ביופן.¹⁰ כמו כן יש אף כמה הקלטות למשלי ולאיוב.¹¹

ט. בתי ספר

מחזוריים שונים של לימוד תורה יומי (כמו: דף יומי, משנה יומית, הלכה יומית, רמב"ם יומי, וכו') מכוונים בעיקרן לציבור של אנשים בעלי מוטיבציה-עצמית, המחוייבים לקביעת עתים לתורה, והמייחסים גם חשיבות רבה לחזרה על לימודם: "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד" (חגיגה ט' ע"ב). עקרון זה בוודאי נכון במקרא, אשר יש לחזור עליו בקביעות מגיל צעיר מאוד: "בן חמש למקרא" (אבות פרק ה' משנה כ"א).

מחזורי לימוד כאלה לפעמים מתאימים ללימוד קבוצתי (דוגמת שיעור בדף היומי). למרות ש"מדריך" זה מיועד בעיקרו ללימוד עצמי, ניתן לפעמים להתאים אותו גם לבית הספר, ואף לכיתה הפורמלית. אני הצעתי אותה לתלמידי כטכניקה לחזרה, לקראת מבחן הבגרות בבקריאות בנביאים ראשונים (בכתה י'). אני סבור כי שיטה זו, אם ילווה במערכת שאלות בנויה היטב על כל אחת מן היחידות היומיות, תוכל להועיל רבות ללימוד התנ"ך בתוך כיתה ומחוצה לה.

י. חמישה חומשי תורה

מנהג כל ישראל לקרוא את פרשת השבוע – הוא כלי חינוכי עצום, במיוחד אם מוסיפים עליו את מצוות "שניים מקרא ואחד תרגום". לכן אין שום צורך בכלל לבנות "מחזור קריאה" חדש עבור חמישה חומשי תורה (לעומת ספרי נביאים וכתובים).

בכל זאת, ישנו צורך מסויים להציג את המבנה הכללי של כל אחד מחמשת החומשים באופן בהיר, וכן להציג ראשי פרקים מפורט לתוכנה של כל פרשה ופרשה. דפים כאלה נמצאים [כעת בהכנה](#).

יא. תודות

אני מודה לרב ד"ר שלום ברגר על אשר הכניס את [הגירסה המקורית של ה"מדריך" לאתר של LookJed](#), וכן לגב' חנה הוניג גרמן על הסבלנות הרבה שלה במשימה הלא-פשוטה של סידור

¹⁰חזנים רבים בעלי מגוון מסורות מזרחיות (תימנים, עירקים, סורים, מרוקאים, תוניסאים ועוד) הקליטו את ספר תהלים, והיום ניתן לרכוש אותם בקבצים דיגיטליים וגם לשמוע רבים מהם חינם באינטרנט. ראו לדוגמה באתר tehilim.net, שם משמיעים קריאות מדוייקות ויפות ביותר בנוסח "ספרדי ירושלמי" (מפי הרב ציון פאלח), ובנוסח מרוקו (מפי הרב לוי סודרי והאהוב עלי ביותר), ועוד (כולל ביצוע אשכנזי באיכות ממש גרועה). הקלטות כאלו פופולריות מאוד אצל בני עדות המזרח בארץ, רבים מהם נעשו במשך השנים, ויש בהם מגוון של רמות לגבי הביצוע המוזיקלי, בדיוקה של ההגייה, ובנאמנות לטעמי המקרא. בתור אשכנזי מובהק, אני ממליץ במיוחד על [מנהג מרוקו](#) לשמיעת טעמי אמ"ת, ובמיוחד ממליץ בחום את קריאתו הנפלאה של הרב לוי סודרי (שאפשר לשמוע אותו כאמור באתר tehilim.net). לרכישה ראו [כאן](#).

¹¹לספרים משלי ואיוב אין הקלטות מזרחיות כה רבות כמו לספר תהלים. לספרים אלה אני ממליץ כמו בתהלים על קריאתו של הרב לוי סודרי, היפה להפליא והמדוייקת ביותר. ניתן לרכוש את [משלי כאן](#) ואת [איוב כאן](#) במחירים סבירים, וגם לשמוע ולהוריד דוגמאות חינם לפרקים הראשונים ([משלי ואיוב](#)).

יש גם אלבום ב-4 קלטות בשם [אמ"ת קנה](#) מפיו של הרב מאיר מאזוז, ראש ישיבת "כסא רחמים" בבני ברק, על פי המסורת הטוניסאית (בהוצאת "מכון לב מצליח", תשנ"ז). ספר משלי נקרא פסוק פסוק ע"י הרב מאזוז ותלמידיו. בפתח האלבום הקדמתו של הרב מאזוז לטעמי אמ"ת, והקריאה משולבת בדברי תורה על הספר (גם ענייני מוסר וגם ענייני דקדוק וטעמים). האלבום מסתיים בהדגמות לנעימת הטעמים בספרי תהלים ואיוב. כדאי מאוד.

דפי הנ"ך, התאמתם, והעלתם בצורה נכונה לאתר. גירסה שנייה ומתוקנת של המדריך [הועלתה לאתר הניווט בתנ"ך](#) על ידי אראל סגל, וישר כוח גדול על עזרתו הנדיבה ועל רצונו הרב לעזור.

הגירסה הנוכחית הועלתה על ידי [לאתר שלי](#), כדי לאפשר תיקונים ועדכונים שוטפים.

יב. משוב

אשמח מאוד להשיב על התייחסות כללית למדריך הזה, וכן להצעות טכניים לשיפורים בכותרות, בחלוקת הטקסט, או בעימוד הדפים. במידה ותעשה בעצמך שינויים במדריך – אודה מאוד אם [תכתוב אלי](#), כדי שאוכל ללמוד מהתיקונים בעצמי. נא לזכור כי כרגע דפי ההדרכה הם רק בגדר טיוטות לא מושלמות, ובהם נקודות רבות שיש לתקן.¹²

יג. אישי

לאשתי **שושנה**: כל מה שהצלחתי לעשות בשנים שאנו בארץ (כולל פרויקט קטן זה) הוא רק בזכות אהבתך, סבלנותך ועידודך. עבודה זו כמו אחרות נעשית בזכותך, והיא מוקדשת לבנינו (ועוד אקדיש לך אישית עבודה גדולה מזו בעזר"ה בקרוב).

פרויקט תנ"ך זה נעשה לרוב בשנים שבהן שני בנינו נולדו והיו ילדים קטנים. סיומו של הגירסה הראשונה (ניסן תשס"ד) סימנה את שנתו הרביעית של **דוד צבי** (שהיה לבן חמש בקיץ בכ' תמוז), ואת היותו של **עזרא שמואל** לבן שנתיים (בחוה"מ פסח, וביום אזכרתו של הגרי"ד סולובייצ'יק ז"ל רבם של רבותי). אנחנו מודים לה' על כך.

פרויקט זה מוקדש לשני הבנים שלנו. אנחנו מתפללים שברצונו יזכה אותנו הקב"ה להדריך אותם במקרא, במשנה ובתלמוד – ומשם לחופה ולמעשים טובים! – מתוך בריאות, פרנסה ושלוש. יהי רצון שיהיו שניהם לבני תורה ולבעלי מידות טובות, וימצאו חן בעיני אלהים ואדם.

אבי קדיש
חנוכה תשס"ט

כתובת לתגובות והערות: רחוב מגידו 5/10, כרמיאל 21950, ישראל.
דוא"ל: skadish1@gmail.com

הטיוטה הראשונה של המדריך בעברית תורגמה ע"י חנה לויין: eitan585@mscc.huji.ac.il.

כל הזכויות [למדריך לקריאת נביאים וכתובים](#) שמורות לאבי קדיש, תשס"ט.

מותר להעתיק ולהפיץ את התוכן של המדריך, ואף לעדכן אותו ולשנות אותו באופן חופשי, בהתאם לרשיון [Creative Commons ייחוס-שיתוף זהה-ייחוס-שיתוף זהה](#).

¹² ייתכן כי יש צורך לתקן פרטים רבים. אך שימו לב כי קיים חסרון אחד רציני: כל דף מותאם רק לחודש עברי חסר (כלומר: חודש של 29 יום). רצוי שתהיה אפשרות לחלק כל ספר גם ל-30 יחידות עבור חודש עברי מלא, או שיהיו קיימים שתי גרסאות עבור כל דף. בינתיים, ניתן לחלק את אחת היחידות הארוכות יותר ליומיים, או להשתמש ביום הנוסף לחזרה, או להשלים בו יום שהוחסר.

הסבר לזכויות יוצרים: **מוֹתֵר** לכל אחד להשתמש ב"מדריך" זה כראות עיניו, ואף לפתח ולעדכן אותו ולשנותו, **בתנאי** שיאפשר לאחרים לעשות אותו דבר גם בעבודתו. אם ה"מדריך" ישולב בתוך עבודה גדולה יותר (כגון תנ"ך או פירוש), אז הגבלה זו כוללת רק את מה שמבוסס על ראשי הפרקים הנמצאים כאן, ולא את העבודה הגדולה. כל גרסה מתוקנת (אף בתוך עבודה גדולה יותר) חייבת לכלול את ההערה הקצרה הנ"ל עם הקישורים.

בשם הרשמי של המדריך מותר להשתמש אך ורק לגרסאות שראו אור על ידי. כותרות אלו כוללות:

- (ה)מדריך לקריאת נביאים וכתובים
- A Guide to Reading Nevi'im and Ketuvim
- Guide Sheets for Reading Nevi'im and Ketuvim: A System for Study and Review

איך משתמשים בדפי ההדרכה?

כל דף לקריאת אחד מהספרים בנביאים או בכתובים משמש שתי מטרות:

מטרה ראשונה: לתת תמונה כללית, מעין צילום טקסטואלי, של הספר אותו קוראים. הספר מחולק לחלקיו העיקריים, תת-חלקים, וחלקים קטנים יותר, ולכל חלק בכל הרמות יש כותרת. כך, במבט אחד, ניתן תמיד לראות כיצד החלק הקטן אותו עומדים לקרוא מתאים לסביבתו הקרובה, וכן כיצד הקטע קשור להקשר הכללי של הספר. בנוסף לכך, הכותרת רומזת לתוכנו של הקטע, כבר לפני שקוראים אותו.

מטרה שנייה: לחלק את הספר לקטעים בעלי אורך סביר ללימוד יומי.

על מנת להתחיל בתוכנית, יש להדפיס את דף ההדרכה עבור הספר הנלמד, לקפל אותו לחצאים (או לרבעים), ולהחזיק אותו בתוך הספר שיהיה נגיש בעת הקריאה והלימוד במשך החודש.

יחידה יומית טיפוסית נראית כך (הדוגמה מתוך ספר מלכים):

(51) ג. שרים ונציבים (ד/ב-ה/א) עשיר וחכם (ה/ב-ד); עסקי מלכים ומיסים (ה/טו-לב)

המספר בסוגריים בתחילת השורה – (51) – מציין את מספר הפסוקים שיש לקרוא באותו יום.

האות בתחילת השורה – ג. – מציין את התאריך בחודש העברי.

הסבר: הקריאה עבור יום ג' לחודש כוללת, במקרה זה, 51 פסוקים בשלוש יחידות קצרות: "שרים ונציבים", "עשיר וחכם", "עסקי מלכים ומיסים". האותיות בכתב קטן בתוך הסוגריים הם הפרק והפסוקים עבור כל אחת מן היחידות הקצרות. לאחר מספר הפרק מופיע לוכסן, ואחר כך הפסוקים. (יש לשים לב כי מבנה הדף עבור הספרים יהושע ושופטים הוא קצת שונה, אך עוד יותר פשוט להבנה).

לעיתים מופיע קטע ארוך מאוד, ולכן נוצר מבנה כזה:

(110/2) ד-ה. בנין בית ה' ובית המלך (ו-ז); מאוהל אל בית (ח/א-יא); ברכה (ח/יב-כא)
[קריאה ליום ד לחודש עד "ולאולם הבית" (ז/יב)]

בדוגמה זו מספר מלכים, מפעלי הבניה של המלך שלמה הם יחידה אחת ארוכה ביותר, אך גם מלוכדת. יש לחלק יחידה זו לקריאה של יומיים (הימים ד' וה' לחודש) בצורה מלאכותית. ההמלצה הכתובה בכתב זעיר היא שיש לחלק את הקריאה ליומיים ולעצור בפסוק שצויין (ז/יב). המספר בסוגריים – (110/2) – מציין כי מדובר ביחידה ארוכה של 110 פסוקים, שיש לחלק ליומיים.

מצד שני, לפעמים ישנן דוגמאות כלקמן (הדוגמה הבאה מספר שמואל):

(26/48) כז. מרד חדש (כא-כב); עוזרי המלך (כ/כג-כו)

חלק חמישי. שאר דברי דוד (שמ"ב פרקים כא-כד)

(22/48) כז. נקמה מול חסד (כא/א-ד); מעשי גבורה (כא/טו-כב)

פירושו של דבר שהקריאה עבור יום כ"ז לחודש מכילה שני חלקים: היא כוללת את סופו של החלק הרביעי של ספר שמואל, וגם את תחילתו של החלק החמישי. המספרים בסוגריים בראשית כל שורה מסבירים כי סך כל הפסוקים ליום זה הוא 48 – 26 פסוקים מסוף החלק הראשון, ו-22 פסוקים מתחילת החלק השני. המספרים בסוגריים – (26/48) – פירושים: 26 מתוך 48, וכו'.

הרעיון הבסיסי הוא פשוט, ותתרגלו אליו עם הזמן. העבודה האמיתית היא לקרוא את הספרים ולחזור עליהם: "תלמיד חכם – צריך שיהא רגיל בעשרים וארבעה ספרים" (שה"ש רבה ד, יא). יהי רצון מלפניו שיתן חלקנו בתורתו.

מדריך לקריאת ספר יהושע
(ימים א-טו לחודש)

כיבוש הארץ (פרקים א-יב)

- (656) **חלק ראשון. מערבות מואב לערבות יריחו** (פרק א עד ה/יב)
א (42) "חזק ואמץ" ליהושע (א)
 המרגלים ליריחו (ב)
ב (53) "ביבשה עבר ישראל את הירדן הזה" (ג-א-ה/א)
 *הקמת אבנים לזכרון (פעמיים!)
 מילה ופסח בערבות יריחו (ה-ב-יב)
 *השבתת המן
- חלק שני. כיבוש הארץ** (ה/יג עד פרק יב)
ג (56) כיבוש יריחו (ה/יג-ו/כז)
 *שר צבא ה' ויהושע
 מעילה ועונשה: מלחמת העי הראשונה (ז)
ד (62) עידוד ונצחון: מלחמת העי השנייה (ח-א-כט)
 הברכה והקללה מספר תורת משה (ח-ל-לה)
 הערמת גבעון (ט)
ה (43) הצלת גבעון וכיבוש הדרום (י)
ו (47) כיבוש הצפון וסיכום כל כיבושי יהושע (יא)
 חתימה: מלכי הארץ אשר הכו משה ויהושע (יב)

חלוקת הארץ (פרקים יג-כד)

- חלק שלישי. נחלות שנים עשר השבטים שהנחילו משה ויהושע** (פרקים יג-יט)
ז (38) הארץ הנשארת וציווי החלוקה (יג-א-יד)
בערבות מואב - נחלות שהנחיל משה בעבר הירדן: שנים וחצי שבטים (יג-טו-יד/ה)
בגלגל - נחלות שהנחיל יהושע לבני יהודה ובני יוסף: שנים וחצי שבטים (יד/ו-יז/יח)
ח (29) נחלת כלב בחברון (יד/ו-טו)
 גבול בני יהודה, עם נחלות כלב בן יפנה ועתניאל בן קנז בתוכם (טו/א-יט)
ט (44) ערי יהודה (טו/כ-סג)
י (28) גבול בני יוסף: אפרים (טז); בני מנשה ובנותיו: גבולות (יז/א-יג)
 הבטחת הרחבה לבני יוסף (יז/יד-יח)
יא-יב (79/2) **בשילה** - נחלות שהנחיל יהושע לשבעת השבטים שנותרו (יח-יט)
 *המשכן בשילה
יא (37) הגורל (יח/א-י); בנימין (יח/יא-כח); שמעון (יט/א-ט)
 *שבט בנימין מפריד בין "בני יהודה" לבין "בני יוסף"
יב (42) זבולון (יט/י-טז); יששכר (יט/יז-כג); אשר (יט/כד-לא); נפתלי (יט/לב-לט)
 דן (יט/מ-מח); נחלת יהושע וחתימה (יט/מט-נא)

חלק רביעי. קיום שאר דברי משה בערבות מואב (פרקים כ-כב)

- יג** (49) ערי מקלט (כ) [ראה סוף ספר במדבר (לה-ט-לד)]
 ערי הלויים (כא/א-מ) [ראה סוף ספר במדבר (לה-א-ח)]
יד (37) שבטי עבר הירדן (כא/מא-כב/לד) [ראה סוף ספר במדבר (לב)]
 *מעשה המזבח בגלילות הירדן

חלק חמישי. דברי יהושע האחרונים (פרקים כג-כד)

- טו** (49) "ויקרא יהושע לכל ישראל": אספה ראשונה (כג)
 "ויכרות יהושע ברית לעם... בשכם": אספה שנייה (כד/א-כח)
 כבוד אחרון (כד/כט-לג)

מדריך לקריאת ספר שופטים
(ימים טז-כט לחודש)

"והוריש לא הורישו" (פרק א עד ב/ה)

- (618) **טז** (41) מבוא: התרשלותם של רוב השבטים להוריש את הארץ הנשאת (א/א-ב/ה)
*השוואת הפרטים לספר יהושע

"ויקם ה' שופטים ויושיעו" (ב/ו עד פרק טז)

- (24) **יז** הקדמה לשופטים: מעגל החטא והעונש וההצלה (ב/ו-ג/ו)
*הקטע הזה מהווה המשך ישיר לסוף ספר יהושע
- (26) **יח** עתניאל, אהוד, ושמגר (ג/ה-לא)
- (55) **יט** דבורה וברק (ד-ה) { "ותשר דבורה..." (ה) בצורת שיר }
- (100/2) **כ-כא** תקופת גדעון (ו-ח)
[חלוקה: ביום כ' לחודש עד "...מתחת בעמק" (ז/ח), וביום כ"א לחודש מ"ויהי בלילה ההוא..."]
- (130/3) **כב-כד** יפתח והשופטים שבאו אחריו (ט/א-י/ה)
(41) **כב** מ"וילך אבימלך..." (ט/א) עד "משבת בשכם" (ט/מא).
(45) **כג** מ"ויהי ממחרת..." (ט/מב) עד "לפני ה' במצפה" (יא/יא).
(44) **כד** מ"וישלח יפתח מלאכים..." (יא/יב) עד "בהר העמלקי" (יב/טו).
(96/2) **כה-כו** שמשון (יג-טז)
[חלוקה: ביום כ"ה לחודש עד "...אשר רעה לוי" (יד/כ), וביום כ"ו לחודש מ"ויהי מימים..."]

"איש הישר בעיניו יעשה" (פרקים יז-כא)

- (44) **כז** פסל מיכה ונחלת בני דן (יז-יח)
(103/2) **כח-כט** פילגש בגבעה (יט-כא)
[חלוקה: ביום כ"ח לחודש עד "...ולא יחטיא" (כ/ז), וביום כ"ט לחודש מ"ואיש ישראל..."]

מבנה שירת דבורה (פרק ה)

- מבוא (פסוקים א-ב) פתיחה (א)
קיצור רעיונות השיר (ב)
"בפרע פרעות בישראל... ברכו ה'!" (ג-ח)
+ קריאה למלכים נוכרים לשמוע את השיר לה' (ג)
+ הזכרת מעשי ה' הגדולים ביציאת מצרים (ד-ה)
- סבל ישראל קודם למלחמת דבורה (ו-ח)
"המתנדבים בעם... ברכו ה'!" (ט-כג)
(1) הקרב + שבח למנהיגים וזימון לשבח את ה' (ט-י)
+ התלהבות על גבורת המתנדבים שניצחו (יא-יב)
+ השבטים הלוחמים (יג-טו)
- השבטים שלא לחמו (טו-יז)
+ שבחי זבולון ונפתלי (יח)
+ מפולת האיוב (יט-כב)
- גינוי מרזח (כג)
(2) + "תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני" (כד-כו)
(3) - אים סיסרא (כח-ל)
סיום: "כן יאבדו כל אויביך ה', ואהביו כצאת השמש בגבורתו" (לאא-ב)
חתימה: "ותשקט הארץ ארבעים שנה" (לאג)

מדריך לקריאת ספר שמואל

(1506)

חלק ראשון. חיי שמואל (שמ"א פרקים א-ז)

- (49) **א.** נדר וקיומו (א/א-ב/כא)
 (58) **ב.** נבואת פורענות (ב/כב-לו); התגלות (ג/א-כא); יום פקודה (ד/א-כב)
 (50) **ג.** יד ה' (ה/א-יב); הקזרה (ו/א-ז/א); סיכום: שופט ומנהיג (ז/ב-יז)

חלק שני. מלכות שאול (שמ"א פרקים ח-יד)

כינון מלוכה

- (65) **ד.** בקשת מלך (ח/א-כב); משיחת מלך (ט/א-יז/ט)
 (51) **ה.** בחירת מלך (יז/ז-כז); תשועת מלך (יא); מנביא למלך (יב)
 תשועת מלוכה
 (68) **ו.** מלך ובנו לוחמים (יג/א-יד/מה)
 (7/65) **ז.** סיכום: מלחמות המלך ובני המלך (יד/מו-נב)

חלק שלישי. עליית דוד וירידת שאול (שמ"א פרק טו עד שמ"ב פרק ח)

עליית דוד וקבאת שאול

- (58/65) **ז.** הדחה (טו/א-לה); משיחה חדשה (טז/א-יג); נגן המלך (טז/יד-כג)
 (63) **ח.** גבורת הרועה (יז/א-יח/ה)
 (49) **ט.** קנאה (יח/ו-ל); הימלטות (יט/א-כד)
 (42) **י.** ידידות (כ/א-מב)
 נדודי דוד בגלותו עד מות שאול
 (39) **יא.** סיוע קדוש (כא/א-י); תחבולה (כא/יא-טז); עדולם (כב/א-ה); טבח (כב/ו-כג)
 (51) **יב.** קעילה (כג/א-יג); חיזוק ידיים (כג/יד-יח); בעור שיניו (כג/יט-כט); אצילות נפש במערה (כד)
 (44) **יג.** אביגיל אשת חיל (כה)
 (62) **יד.** עצילות נפש במחנה (כו); העֶרְמָה (כז/א-כח/ב); נבואת מוות (כח/ג-כה)
 (42) **טו.** פתרון גואל (כט/א-יא); מתבוסה לניצחון (ל/א-לא)
 (40) **טז.** סוף הדרך (שמ"א לא); בשורת מוות (שמ"ב א/א-טז); קינה (שמ"ב א/יז-כז)

דוד המלך

- (37) **יז.** מלך יהודה בחברון (ב/א-יא); מלחמת אחים (ב/יב-ג/א); ריבוי בנים בחברון (ג/ב-ה)
 (46) **יח.** סופו של איש חזק (ג/ו-לט); סופו של איש חלש (ד/א-יב)
 (48) **יט.** מלך ישראל בירושלים (ה/א-טז); ניצחון סופי (ה/יז-כה); אל עיר הקודש (ו/א-כג)
 (47) **כ.** בית כנגד בית (ז/א-כט); התפשטות (ח/א-יד); סיכום: מלך ועוזריו (ח/טו-יח)

חלק רביעי. נפילת דוד משיא כוחו (שמ"ב פרקים ט-כ)

חטא ועונשו

- (59) **כא.** חסד (ט/א-יג); מחסד למלחמה (י/א-יט); חטא (יא/א-כז)
 (53) **כב.** חרטה (יב/א-כה); כיבוש (יב/כו-לא); אונס (יג/א-כב)
 (50) **כג.** נקם (יג/כג-לז); פיוס (יג/לח-יד/לג)

עונשו של חטא: מרד

- (51) **כד.** הכנות (טו/א-יב); בריחה (טו/יג-טז/יד)
 (56) **כה.** מלחמת יועצים (טז/טו-יז/יד); אל עבר הירדן (יז/טו-כט); סופו של מורד (יח/א-יח)
 (56) **כו.** מניצחון לאבל (יח/יט-יט/ט); שיבה (יט/י-מד)
 (26/48) **כז.** מרד חדש (כ/א-כב); סיכום: עוזרי המלך (כ/כג-כז)

חלק חמישי. שאר דברי דוד (שמ"ב פרקים כא-כד)

- (22/48) **כז.** נקמה מול חסד (כא/א-יד); מעשי גבורה (כא/טו-כב)
 (51) **כח.** שירת דוד (כב)
 (64) **כט.** דברי דוד האחרונים (כג/א-ז); הגבורים אשר לדוד (כג/ח-לט); המפקד ועונשו (כד)

מדריך לקריאת ספר מלכים

(1534)

חלק ראשון. מלכות שלמה: עלייתה, תפארתה, ושקיעתה (מל"א פרקים א-יא)

- (65) א. המלכת **שְׁלֹמֹה** על פני יריבו (א); **צוואת** **דָּוִד** וקבורתו (ב/א-יב)
- (63) ב. קץ ליריבים (ב/יג-כז); **קיום צוואה** (ב/כח-מו); **שאלת חלום** (ג/א-טו); **משפט** (ג/טז-ד/א)
- (51) ג. שרים ונציבים (ד/ב-ה/א); **עשיר וחכם** (ה/ב-יד); **עסקי מלכים ומיסים** (ה/טו-לב)
- (110/2) ד-ה. **בנין בית ה' ובית המלך** (ו-י); **מאוהל אל בית** (ח/א-יא); **ברכה** (ח/יב-כא)
[קריאה ליום ד לחודש עד "...ולאֵלֶם הבית" (ז/יב)]
- (54) ו. **תפילת שלמה** (ח/כב-נג); **ברכה וחג** (ח/נד-סו); **אזהרה** (ט/א-ט)
- (61) ז. **עסקי מלכים ומיסים לבנייה** (ט/י-כח); **ביקור** (י/א-יג); **עושר וחכמה מביאים כבוד** (י/א-כט)
- (43) ח. **חטא וגזר דין** (יא/א-יג); **שטנים מבחוץ** (יא/יד-כה); **שטן מבפנים וחתימה ל-שְׁלֹמֹה** (יא/כו-מג)

חלק שני. מרד והתפלגות: מלכי ישראל הראשונים (מל"א פרק יב עד טז/כט)

- (43) ט. **קרע: שְׁחִיבָעִם ו-שְׁחִיבָעִם** (יב/א-כד); **חטאי יִרְבֵּעַם** (יב/כה-לג); **דברי איש א-להים** (יג/א-ו)
- (55) י. **הנביא ואיש הא-להים** (יג/א-לד); **מחלה ובשורת מות** (יד/א-כ); **דברי רְחִבְעָם** (יד/כא-לא)
- (56) יא. **אֲבִיָּים** (טו/א-ח); **אֲסָא** (טו/ט-כד); **שְׁחִיבָעִם** והירצחו (טו/כה-לב); **אֲבִיָּים** ונבואת מות על ביתו (טו/לג-טז/א); **אֲבִיָּים** והירצחו (טז/ח-יד); **מות שְׁחִיבָעִם** והמלכת עמרי (טז/טו-כב)

חלק שלישי. מלכי בית עמרי ונביאיהם (מל"א טז/כג עד מל"ב פרק יב)

- מעשי אליהו ומלכי דורו: **אהאב ואחזיהו בנו** (תקופת שלום בין ישראל ליהודה)
- (103/2) יב-יג. **המלכים הראשונים בשומרון**: **מעשי שְׁחִיבָעִם** (טז/כג-כח) ו**חטאי שְׁחִיבָעִם** (טז/כט-לד); **שלושה נסים בשנות רעב** (יז); **"ה' הוא הא-להים"** (יח/א-מה); **בריחה ונבואה** (יח/מו-יט/כא)
[קריאה ליום יב לחודש עד "...כי היום אראה אליו" (יח/טו)]
- (43) יד. **שני נצחונות בארם** (כ/א-לד); **תוכחת נביא** (כ/לה-מג)
- (101/2) טו-טז. **כרם נבות** (כא/א-כב/א); **"מלכים ונביאים"**: **תבוסה** (כב/ב-מ); **אֲחַזְיָהוּ** (כב/מא-נא); **אֲחַזְיָהוּ** ומוותו **כדבר הנביא (מל"א כב/נב עד מל"ב א/יח)**
[קריאה ליום טו לחודש עד "...שמעו עמי כלם" (כב/כח)].

מעשי אלישע ומלכי דורו

- (55) יז. **פרידת הרב מתלמידו** (ב/א-יח); **חסד וקללה** (ב/יט-כח); **אֲחַזְיָהוּ** (ג/א-ג); **"מלכים ונביאים"**: **ישועה** (ג/ד-כז)
- (44) יח. **חסד לַעֲנָנָה** (ד/א-ז); **גמול טוב לעשירה** (ד/ח-לז); **מות בסיר** (ד/לח-מא); **אכול והותר** (ד/מב-מד)
- (50) יט. **צרעת נעמן** (ה); **ריבוי תלמידים** (ו/א-ז); **גדודי ארם** (ו/ח-כג)
- (54) כ. **ממצור לרווחה** (ו/כד-ז/א); **שדה האשה** (ח/א-ו); **מלך חדש בארם** (ח/ו-טו); **אֲחַזְיָהוּ** (ח/טז-כה)
נקמת ה' כדבר אליהו
- (59) כא. **אֲחַזְיָהוּ** והירצחו עם **אֲחַזְיָהוּ** (ח/כה-ט/לז); **רצח שאר צאצאי אחאב** (י/א-יז)
- (51) כב. **השמדת הבעל** (י/יח-כט); **אֲחַזְיָהוּ** (י/ל-לו); **חידוש הברית ביהודה** (יא); **אֲחַזְיָהוּ** (יב)

חלק רביעי. היחלשות וחורבן: מלכי ישראל האחרונים (מל"ב פרקים יג-יז)

- "בני רבֵּעִים"⁽¹⁻⁴⁾ ליהוא על כסא ישראל, ואחר־כך תקופת אי־יציבות עד חורבן שומרון. מלחמה בין ישראל ליהודה.
- (54) כג. **אֲחַזְיָהוּ** ¹ (יג/א-ט); **אֲחַזְיָהוּ** ² (יג/י-יג); **אלישע**: **נבואה אחרונה** (יג/יד-כא); **נצחון** (יג/כב-כה); **אֲמַצְיָהוּ**: **נסיונו להתפייס עם אֲחַזְיָהוּ** והירצחו (יד/א-כב); **אֲחַזְיָהוּ** ³ (יד/כג-כט)
- (58) כד. **אֲחַזְיָהוּ** וצרעתו (טו/א-ז); **אֲחַזְיָהוּ** ⁴ והירצחו (טו/ח-יב); **שְׁלֹמֹה** והירצחו בידי **אֲמַנִּים** (טו/יג-כב); **אֲחַזְיָהוּ** והירצחו (טו/כג-כו); **אֲחַזְיָהוּ** והירצחו (טו/כז-לא); **אֲחַזְיָהוּ** (טו/לב-לח); **אֲחַזְיָהוּ** והכנעתו לאשור (טז)
- (41) כה. **אֲחַזְיָהוּ** ו**חורבן שומרון** (יז/א-ו); **על מה חרבה הארץ?** (יז/ז-כג); **גירי אריות** (יז/כד-מא)

חלק תמישי. מלכי יהודה האחרונים (מל"ב פרקים יח-כה)

מלך צדיק ונביאו

- (57) כו. **אֲחַזְיָהוּ** (יח/א-ח); **חורבן וכניעה** (יח/ט-טז); **איום והקלה** (יח/יז-יט/יד); **תפילה** (יט/טו-יט)
- (39/65) כז. **ישועה** (יט/כ-לז); **תפילה ואות** (כ/א-יא); **גאווה ומכירה** (כ/יב-כא)
מאפילה לאורה
- (26/65) כז. **אפילה**: **אֲמַנִּים** ו**חטאיו** (כא/א-יח); **אֲמַנִּים** והירצחו (כא/יט-כו)
- (50) כח. **אורה**: **אֲחַזְיָהוּ** (כב/א-כג/ל)
בני יאשיהו וחורבן יהודה
- (57) כט. **אֲחַזְיָהוּ** והדחתו (כג/לא-לה); **אֲחַזְיָהוּ** ומרדו (כג/לו-כד/ז); **אֲחַזְיָהוּ** וגלותו (כד/ח-יז); **אֲחַזְיָהוּ** וגורלו (כד/יח-כה/ז); **חורבן וגלות ורצח מנהיג** (כה/ח-כו); **פתח תקוה** (כה/כז-ל)

מדריך לקריאת ספר ישעיהו

(1291)

חלק ראשון. נבואות על יהודה וישראל (פרקים א-יב)

"חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים, בימי צִיְהוּ יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה" (א/א).

(31) א. אב טיפוס לתוכחה (א)

"הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלים" (ב/א).

(54) ב. ונשגב ה' לבדו (ב); גמולם וגמולן (ג/א-ד/א); הנשאר בציון (ד/ב-ו)

(30/43) ג. כרם ה' (ה/א-ז); הוֹי! (ה/ח-כג); אויב עצום (ה/כד-ל)

"בשנת מות המלך צִיְהוּ... " (ו/א).

(13/43) ג. שליחות קדושה (פרק ו)

מפלתם של אויבי יהודה: אפרים, ארם ואשור

"יִהְיֶה בִימֵי אַחֲזָה בֶן יוֹתָם בֶּן צִיְהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה... " (א/ז).

(35) ד. אל תירא (ז/א-ט); אות "עמנואל" (ז/י-כה); אות סכנה אבל "עמנו אל" (ח/א-י)

(37) ה. מְלַכְתָּ בְּדַרְכֶם (ח/א-טו); חושך ואור (ח/טז-ט/ו); לא שב אפו מאפרים (ט/ז-ד)

(52) ו. אשור שבט אפי (י/ה-יט); הנה אל-ישועתי (י/כ-יב/ו)

חלק שני. משאות לעמים (פרקים יג-כג)

(49) ז. משא בבל אשר חזה ישעיהו בן אמוץ (יג/א-יד/כג); שבועה על אשור (יד/כד-כז)

"בשנת מות המלך אחז היה המשא הזה" (יד/כח).

(49) ח. משא על פלשת (יד/כח-לב); משא מואב (טו-טז); משא דמשק (יז); עם רחוק (יח)

(43) ט. משא מצרים (יט); עוזר ערום ויחף (כ); משא מדבר ים (כא/א-י); משא דומה (כא/יא-יב)

(48) י. משא בערב (כא/יג-יז); משא גיא חזיון (כב/א-יד); החלפת שבנא (כב/טו-כה); משא צור (כג)

חלק שלישי. נבואות על יהודה וישראל (פרקים כד-לה)

חורבן הארץ ותשועת ישראל

(69/2) יא-יב. פחד בעמים (כד); שיר ביהודה (כה/א-כו/יט); עד יעבור זעם (כו/כ-כז/ג)

[חלוקה ליומיים (יא-יב): ביום יא עד "...כי ה' דבר" (כה/ח), וביום יב מ"ואמר ביום ההוא..." (כה/ט).]

תוכחות ונחמות בקריאות "הוי!"

(53) יג. הוי עטרת גאות (פרק כח); הוי אריאל אריאל (כט/א-יד); הוי המעמיקים מה' (כט/טו-כד)

(42) יד. נגד הבוטחים במצרים: הוי בניס סוררים (ל), הוי הירודים מצרים לעזרה (לא)

(44) טו. צדק ושלוש (לד); נשים שאננות (לב/ט-כ); הוי שודד (לג)

(27/47) טז. נקמת ה' באדום (לד); גאולת ישראל (לה)

חלק רביעי. מלך צדיק ונביאו (פרקים לו-לט; נמצא גם בספר מלכים [מל"ב יח/יג-כא/יט] בשינויים קלים)

"יִהְיֶה בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ חֲזַקְיָהוּ... " (לו/א).

(22/47) טז. איום (לו)

(37) יז. הקלה (לז/א-יד); תפילה וישועה (לז/טו-לח)

(30/41) יח. תפילה ואות (לח/א-ח); מכתב הודאה (לח/ט-כב); גאווה ומכירה (פרק לט)

חלק חמישי. נחמות (פרקים מ-סו)

קשה מאוד לחלק את נחמות ישעיהו לחלקים ברורים על פי תוכנו, ולכן לא ניתנו כותרות ליחידות הקריאה. בחלוקה כאן ניסינו לפחות שלא לחלק את הקריאות באמצע עניין, ונעזרנו בכך בחלוקת הפרשות (כל יחידת קריאה מסתיימת בסוף פרשה).

נחמה וגאולה: "דברו על לב ירושלים..."

(11/41) יח. "נחמו נחמו עמי..." (מ/א-יא)

(40) יט. { ס } "מי מִדֵּד בְּשִׁעְלוֹ מִים..." (מ/יב-מא/כ)

(47) כ. { פ } "קָרְבוּ רִיבְכֶם יְאֹמֵר ה'..." (מא/כא-מג/ג)

(38) כא. { ס } "כִּי־אָמַר ה' גְּאֻלְכֶם, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל..." (מג/יד-מד/כג)

(43) כב. { פ } "כִּי־אָמַר ה' גְּאֻלְךָ, וְיִצְרָךְ מִבְּטָן..." (מד/כד-מו/ג)

(50) כג. { ס } "רְדֵי וּשְׁבִי עַל עֵפֶר..." (מו/א-מט/ג)

(47) כד. { ס } "וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבְנִי ה'..." (מט/יד-נא/כג)

(49) כה. { ס } "עוֹרֵי עוֹרֵי, לְבָשִׂי עֲזָךְ צִיּוֹן..." (נב/א-נה/ה)

תשובה ורחמים: "וישב אל ה' וירחמהו..."

(55) כו. { ס } "דַּרְשׁוּ ה' בְּהַמְצִאוֹ..." (נה/ו-נח/ד)

(43) כז. { ס } "הֵן לֹא קִצְרָה יַד ה' מְהוֹשִׁיעַ..." (נט-ס)

(53) כח. { ס } "רוּחַ ה' אֶל־הַיָּם עָלֶי..." (סא-סד)

(49) כט. { ס } "וַיִּדְרָשְׁתִּי לְלוֹא שְׂאֵלִי, נִמְצְאֵתִי לְלֹא בְקִשְׁנֵי..." (סה-סו)

מדריך לקריאת ספר ירמיהו

**ראה הפקדתיך היום על הגוים ועל הממלכות,
לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס, לבנות ולנטוע!**

(1364)

חלק ראשון. נבואות תוכחה ופורענות (פרקים א-כה)

"לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס"

הנבואה הראשונה (א): שליחות וזירוז. משלים: מקל שקד, סיר נפוח. אתך אני.
(19/47) **א.** "דברי ירמיהו בן חלקיהו, מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן..." (א)

הנבואה השנייה (ב/א-ג/ה): חסד נעורים וכפיית טובה. עבודה זרה ועונשה. אהבת זרים, זנות ועזות מצח.
(28/47) **ב.** "ויהי דבר ה' אלי לאמר: הלך וקראת באזני ירושלם לאמר..." (ב/א-כח)
(14/42) **ב1.** "למה תריבו אלי, פלכם פשעתם בי נאם ה'..." (ב/כט-ג/ה)

הנבואה השלישית (ג/ו-ו/ל): משובה ישראל ובוגדה יהודה. אם תשוב אלי תשוב. רעה מצפון.
(28/42) **ב2.** "ויאמר ה' אלי בימי יאשיהו המלך: הראית אשר עשתה משבה ישראל..." (ג/ו-ד/ח)
(42) **ג.** "והיה ביום ההוא, נאם ה', יאבד לב המלך ולב השרים..." (ד/ט-ה/יט)
(42) **ד.** "הגידו זאת בבית יעקב, והשמיעוה ביהודה לאמר..." (ה/כ-ו/ל)

הנבואה הרביעית (ז-י): בטחון שוא. אינני שומע תפילה ואינני מקבל עולה. אכזריות, אבל, מות. מאנו לשוב. אין חכמה. חורבן ובכי. שחיתות. מקוננות. דעת ה'. ערלי לב. על האלילים. קינה ותפילה.
(51) **ה.** "הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' לאמר: עמד בשער בית ה'..." (ז/א-ח/ז)
(56) **ו.** "מבליגיתי עלי יגון, עלי לבי דני..." (ח/יח-כ/ה)

הנבואה החמישית (יא-יג): לא שמעו בקולי, ולא אשמע אליהם. הזית. תלונה ותשובה. מדוע דרך רשעים צלחה? קינה ונחמה.
משלים: אזור פשתים, נבל. למלך ולגבירה.
(54) **ז.** "הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' לאמר: שמעו את דברי הברית הזאת..." (יא/א-יג/יד)
(13/56) **ח1.** {ס;} "שמעו והאזינו אל תגבהו כי ה' דבר..." (יג/טו-כו)

הנבואה הששית (יד-יז): בצורת. תפילה ודחייה. נביאי השקר. תפילה ודחייה. תלונה ועידוד. איסורים. הצדקת הדין ונחמה לעתיד. דיגים וציידים. אם תשוב. חטאת יהודה. פתגמי חכמה. תפילה. קדושת שבת.
(43/56) **ח2.** "אשר היה דבר ה' אל ירמיהו, על דברי הוצרות..." (יד-טו)
(48) **ט.** "ויהי דבר ה' אלי לאמר: לא תקח לך אשה..." (טז-יז)

הנבואה השביעית (יח-כ): משל: היוצר. שערורה. רודפים. משל: בקבוק. עינויים.
(56) **י.** "הדבר אשר היה אל ירמיהו, מאת ה' לאמר: קום וינדת בית היוצר..." (יח-כ)

הנבואה השמינית (כא-כד): תשובה לצדקיהו. תנאי להצלה. על שלום. על יהויקים. קינה. על יכניה. על הרועים. על הנביאים. משא ה'. משל: שני דודאי תאנים.
(52) **יא.** "הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה', בשלח אלו המלך צדקיהו..." (כא/א-כג/ח)
(42) **יב.** "לנבאים: נשבר לבי בקרבי, רחפו כל עצמותי..." (כג/ט-כד/ו)

הנבואה התשיעית (כה): סיכום נבואות ירמיהו: "לא שמעתם". לכן תחרב הארץ, אבל גם הגוים ישתו את כוס החמה.
(38) **יג.** "הדבר אשר היה על ירמיהו, על כל עם יהודה..." (כה)

מדריך לקריאת ספר ירמיהו (המשך)

חלק שני. נבואות משולבות עם סיפורים מחיי הנביא (פרקים כו-מה)

"לְנִתּוֹשׁ וְלְנִתּוּץ וְלִהְיֹת אֲבִיד וְלִהְרוֹס"

הנבואה העשירית (כו-כט): התקשות והצלה בחצר בית ה'. משל: מוסרות ומוטות. מוטות עץ וברזל. אגרת אל הגולה.
 (46) יד. "בְּרֵאשִׁית מַמְלָכוֹת יְהוּזָבָב בִּן יִשָּׁשׁוּרִי מֶלֶךְ יְהוּדָה, הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה מֵאֵת ה' לֵאמֹר, כֹּה אָמַר ה': עַמִּי בְּחֹצֵר בֵּית ה', וְדַבַּרְתָּ עַל כָּל עַרְי יְהוּדָה..." (כו-כז)
 (49) טו. "וַיְהִי בַשָּׁנָה הַהִיא, בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת צְדָקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה, בַּשָּׁנָה הַרְבַּעִית בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי, אָמַר אֵלַי חֲנַנְיָה בֶן עֲזַוְרָה הַנְּבִיא..." (כח-כט)

"לְבָנוֹת וְלְנִטְוֵעַ"

הנבואה האחת עשרה (ל-לא): דברי נחמה לאפרים וליהודה.
 (33) טז. "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר: כֹּה אָמַר ה'... (ל/א-לא/ח)
 (31) יז. "וַיִּשְׁמְעוּ דְבַר ה' גּוֹיִם, וַהֲגִידוּ בְּאֵיִם מִמֶּרְחֶק..." (לא/ט-לט)

הנבואה השתים עשרה (לב-לג): משל לחיזוק דברי הנחמה: קנין השדה. ועוד דברי נחמה בשעת חורבן.
 (44) יח. "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה', בַּשָּׁנָה הָעֲשָׂרִית לְצְדָקְיָהוּ..." (לב)
 (26/48) יט1. "וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יְרֵמְיָהוּ שְׁנִית, וְהוּא עוֹדְנוּ עֲצוּר בְּחֹצֵר הַמִּטְרָה..." (לג)

"לְנִתּוֹשׁ וְלְנִתּוּץ וְלִהְיֹת אֲבִיד וְלִהְרוֹס"

הנבואה השלש עשרה (לד): שתי נבואות על צדקיהו: גורלו; קריאת דרור.
 (22/48) יט2. "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה', וַיְבַכְדָּרְאֶצֶר מֶלֶךְ בָּבֶל וְכָל חֵילוֹ..." (לד)

הנבואה הארבע עשרה (לה): משל: בית הרכבים.
 (19/62) כ1. "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה', בְּיַמֵּי יְהוּזָבָב..." (לה)

הנבואה החמש עשרה (לו-לט): ספר ושריפתו. ירמיהו במצור: נבואות חורבן ועינויים. חורבן ירושלים וגורל הנביא.
 (43/62) כ2. "וַיְהִי בַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית לִיהוּזָבָב לִיהוּזָבָב מֶלֶךְ יְהוּדָה, הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה..." (לו/א-לו/יא)
 (56) כא. "וַיֵּצֵא יְרֵמְיָהוּ מִירוּשָׁלַם לְלֶכֶת אֶרֶץ בְּנִימִן, לְחַלֵּק מִשָּׁם בְּתוֹךְ הָעָם..." (לז/א-לב/ט/ח)

הנבואה השש עשרה (מ-מה): קורות ירמיהו לאחר החורבן: שחרור; רצח גדליהו; "מצרים נבוא". ירמיהו במצרים: משל האבנים, תוכחות ובשורות רעות. נבואה על ברוך בן נריה.
 (56) כב. "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה', אַחֲרֵי שֶׁלַח אֶתְּוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים..." (מ-מב)
 (48) כג. "וַיְהִי כְּכַלּוֹת יְרֵמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶל כָּל הָעָם אֵת כָּל דְּבָרֵי ה' אֲ-לֵהֵיחֶם..." (מג-מה)
 חלק זה של ספר ירמיהו מסתיים בלשון אשר מצאנו גם בנבואות השליחות בתחילת הספר: "כֹּה אָמַר ה': הִנֵּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי אֲנִי הֲרִס, וְאֵת אֲשֶׁר נִטְעֵיתִי אֲנִי נִתְּשׁ..." (מה/ד).

חלק שלישי. "אשר היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא על הגוים" (פרקים מו-נא)

"עַל הַגּוֹיִם וְעַל הַמַּמְלָכוֹת"

חלק אחרון זה של ספר ירמיהו מוזכר בסיכום לחלק הראשון: "וְהִבֵּאתִי עַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֵת כָּל דְּבָרֵי אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֶיהָ, אֵת כָּל הַכְּתוּב בְּסֵפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר נָבֵא יְרֵמְיָהוּ עַל כָּל הַגּוֹיִם" (כה/יג).
 (35) כד. "אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֶל יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא עַל הַגּוֹיִם. לְמַצָּרִים... (מו); "אֶל פְּלִשְׁתִּים" (מז)
 (47) כה. "לְמוֹאָב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: הוּא אֵל נְבוֹ כִּי שִׁדְדָה... (מח)
 (39) כו. "לְבִנְיָ עַמּוֹן" (מט/א-ז); "לְאֲדוֹם" (מט/ח-כב); "לְדַמְשֶׁק" (מט/כג-כז); "לְקַדְר וְלְמַמְלָכוֹת חֲצוֹר" (מט/כח-לג); "אֶל עֵיִלָם" (מט/לד-לט)
 על בבל (נ-נא)

(46) כז. "הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּר ה' אֵל בָּבֶל אֶל אֶרֶץ פְּשָׁדִים, בְּיַד יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא..." (נ)
 (51) כח. "כֹּה אָמַר ה': הַנְּנִי מַעִיר עַל בָּבֶל וְאֶל יִשְׁבִּי לֵב קָמִי רוּחַ מִשְׁחִית... (נא/א-נא)
 (13/47) כט1. "לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה', וְפִקְדוֹתַי עַל פְּסִילֶיהָ, וּבְכָל אֶרֶץ אֲנָק חָלַל..." (נא/נב-נד)

אחרית דבר: חורבן ופתיח תקוה (פרק נב) [מקביל לסוף ספר מלכים (מל"ב כד/יח-כה/ל)]
 (34/47) כט2. "בֶּן עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צְדָקְיָהוּ בְּמַלְכוֹ, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם..." (נב)

מדריך לקריאת ספר יחזקאל

(1273)

חלק ראשון. נבואות שקדמו לחורבן ירושלים (פרקים א-כד)

"ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחודש, ואני בתוך הגולה על נהר כבר, נפתחו השמים ואראה מראות א-להים. בחמשה לחדש, היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין" (א/א-ב).

מראות א-להים: שליחות (הוא ה"מראה אשר ראיתי על נהר כבר" [ראה מג/ג]).

(28) **א. מראות א-להים:** "מעשה המרכבה" (א)

(31/37) **ב1.** שליחות (ב/א-ה); חיזוק (ב/ו-ט); כבוד ה' וסיום המראה (ג/י-טו); צופה לבית ישראל (ג/טז-כא)

פורענות (ב"בקעה")

(6/37) **ב2.** הסתגרות (ג/כב-כז)

(48) **ג.** מצור (ד/א-ז); תגלחת (ה); אל הרי ישראל (ו)

(27/48) **ד1.** קץ לאדמת ישראל (ז)

מראות א-להים: תועבות ירושלים וחורבנה (הוא ה"מראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר" [ראה מג/ג]).

(21/48) **ד2.** תועבות ירושלים (ח/א-ד); גזירה (ח/טו-טז/ג)

(55) **ה.** עונש (ט/ד-יא); מראה המענישים (יא/א-יא/א); תושבים לעומת גולים והסתלקות כבוד ה' (יא/ב-כה)

פשע ותועבה, משפט וגזר דין

(44) **ו.** גלות (יב/א-ז); לחם ומים (יב/ז-כ); קרוב ולא רחוק (יב/כא-כח); לנביאים מלבם (יג/א-טז)

(38) **ז.** המתנבאות מלבהן (יג/ז-כג); עון הדורש ועון הנביא (יד/א-יא); הניצולים (יד/יב-כג); עץ הגפן (טו)

(87/2) **ח-ט.** תועבות ירושלים הבוגדת (טו); שני הנשרים (זו) [חלוקה: ביום ח לחודש עד "...ושקטתי ולא אכעס עוד" (טז/מב)]

(46) **י.** איש כדרכו אשפוט (יח); קינה אל נשיאי ישראל (יט)

(56) **יא.** תועבות אבותם (כ); ביעור (כא/א-ה); חרב (כא/ו-י); אנחה (כא/יא-יב)

(56) **יב.** חרב מלך בבל (כא/יג-לז); משפט (כב/א-טז); סיגים (כב/ז-כב); ארץ לא מטוהרה (כב/כג-לא)

(76/2) **יג-יד.** ניאוף (כג); בתוך הסיר (כד/א-ד); אילם (כד/טו-כז). [ביום יג לחודש עד: "...שאי זמתך ואת תזונתיך" (כמ/לה)]

חלק שני. דבר ה' על העמים (פרקים כה-לב)

על העמים שהם כ"קוצים מכאיבים" מסביב לישראל

(38) **טו.** אל בני עמון (כה/א-ז); על מואב ושעיר (כה/ח-יד); על פלישתים (כה/טו-יז); על צור (כו)

(55) **טז.** קינה על צור (כז); לנגיד צור (כח/א-י); קינה על מלך צור (כח/יא-יט)

(7/54) **יז1.** על צידון (כח/כ-כד); וישבו בית ישראל לבטח (כח/כה-כו)

על מצרים

(47/54) **יז2.** על פרעה ועל מצרים (כט/א-טז); שכר מלך בבל (לז/א-כא); יום ה' (לז/א-יט); זרועות שבורות (לז/כ-כו)

(50) **יח.** כאשר כן מצרים (לא); קינה על פרעה (לב/א-טז); נהי על מצרים (לב/יז-לב)

חלק שלישי. נבואות לאחר חורבן ירושלים (פרקים לג-לז)

"ויהי בשתי עשרה שנה, בעשירי בחמשה לחודש, לגלותנו, בא אלי הפליט מירושלים, לאמר: הוכתה העיר! (לג/כא). המשך ישיר לסוף החלק הראשון.

(33) **יט.** הצופה לבית ישראל (לג/א-ט); צדיק ורשע (לג/י-כ); לא יורשים (לג/כא-כט); לא שומעים (לג/ל-לג)

(46) **כ.** הצאן והרועים (לד); על הר שעיר (לה)

(38) **כא.** על הרי ישראל (לו/א-טו); לא למענכם (לו/טז-לח)

(28) **כב.** "בתוך הבקעה": תחייה (לז/א-יד); אחדות (לז/טו-כח)

(52) **כג.** קידוש השם במלחמת גוג (לח-לט)

חלק רביעי. מראות א-להים: ירושלים של תפארת וצדק (פרקים מ-מח)

"בעשרים וחמש שנה לגלותנו, בראש השנה בעשור לחודש, בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר, בעצם היום הזה היתה עלי יד ה' ויבא אותי שמה. במראות א-להים הביאני אל ארץ ישראל... (מ/א-ב).

בית המקדש העתידי (חלק זה מוגדר בפרשה פתוחה בפניה ובפרשה סתומה לאחריה, אבל אין בתוכה שום חלוקה לפרשיות).

(47) **כד.** { פ } מדידות מסביב לבית: חומה, שערים, וחצרות (מ/א-מז)

(42) **כה.** מבנה הבית (מ/מח-מא/כו); הלשכות (מב/א-יד)

(15/47) **כו1.** שטח הר הבית (מב/טו-כ); חזרת השכינה (מג/א-ט) { ס }

חוקות בית ה' ותורותיו

(32/47) **כו2.** מהבית לחנוכת המזבח (מג/י-כז); כניסה מוגבלת (מד/א-יד)

(42) **כז.** שומרי משמרת ה' (מד/טו-לא); קודש לה' מן הארץ (מה/א-ח); לנשיא (מה/ט-יז); לפסח (מה/יח-כה)

(36) **כח.** קרבן הנשיא ונחלתו (מו/א-יח); בית המבשלים ומי המקדש (מו/יט-מז/יב)

ירושלים העתידה בתוך נחלות שבטי ישראל

(46) **כט.** גבול הארץ (מז/יג-כג); שטח עיר הקודש בתוך השבטים (מח/א-כט); שערי השבטים (מח/ל-לה)

מדריך לקריאת נביאי "תרי עשר"

(1050)

אמרו בגמרא על ספר הושע "אידי דזוטר – מירכס", כלומר: מכיון שהוא קטן – יאבד עם ייכתב כספר בפני עמצו (בבא בתרא יד ע"ב). ואפשר לומר כמו כן על שאר ספרי שנים עשר הנביאים.

קבוצה ראשונה. נביאים מתקופת ישעיהו (והנלווים עליהם)

"בפרק אחד נתנבאו ארבעה נביאים... ואלו הן: הושע, ישעיהו, עמוס, ומיכה" (פסחים פז ע"א).

הושע נביא לשומרון וליהודה בתקופת ישעיהו: "דבר ה' אשר ה' אֵל הוֹשֵׁעַ בֶּן נֹחָם, בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתֵם אֶחָז יְחֻזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, וּבְיָמֵי יִרְבֵּעִם בֶּן יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל" (א/א).

נישואי הושע כסמל (א-ג)

39) א. אשת זנונים וילדיה (א); הפך השמות (ב); אשה מנאפת (ג)

תוכחות אפרים (ד/א-יד/א)

45) ב. "שמעו דבר ה' בני ישראל, כי ריב לה' עם יושבי הארץ..." (ד-ו)

39) ג. "כרפאי לישראל, ונגלה עון אפרים ורעות שומרון..." (ז-ט/ט)

34) ד. "כענבים במדבר מצאתי ישראל..." (ט/י-יא/יא)

31/40) ה. "סבבני בכחש אפרים, ובמרמה בית ישראל..." (יב/א-יד/א)

אפשרות התשובה

9/40) ה. "שובה ישראל..." (יד/ב-ו)

יואל נביא לירושלים וליהודה. זמנו אינו ידוע ממשוטי המקראות; לפי קבלת חז"ל היה בימי מנשה. הספר פותח: "דבר ה' אשר ה' אֵל יוֹאֵל בֶּן יִתְנָאֵל...", ובאותו נוסח בדיוק פתח גם ספר הושע, ואולי בגלל זה בא אחריו.

הארבה (א-ב)

34) ו. "דבר ה' אשר היה אל יואל בן יתנאל. שמעו זאת הזקנים..." (א/א-ב/יד)

13/39) ז. "תקעו שופר בציון, קדשו צום קראו עצרה" (ב/טו-כו); עצרת תפילה ומענה (ה')

לעתיד לבוא (ג-ד)

26/39) ח. "והיה אחרי כן אשפך את רוחי על כל בשר, ונבאו בניכם ובנותיכם..." (ג-ד)

עמוס נביא בתקופת ישעיהו: "דברי עמוס אשר ה' בנקדים מתקוע אשר חזו על ישראל, בימי עזיהו מלך יהודה, ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל, שנתים לפני הרעש" (א/א). נבואתו הראשונה מתחילה: "ה' מציון ישאג, ומירושלם יתן קולו". נוסח זה מצוי גם בסוף ספר יואל (ד/טז), ואולי בגלל זה בא עמוס אחריו.

על ישראל ועל שכניה

31) ט. על שלושה ועל ארבעה (א-ב)

נבואות "שמעו את הדבר הזה..." (ג/א-ה/יז) ונבואות "הוי!" (ה/יז-ו/יד)

36) י. "שמעו את הדבר הזה..." (ג/א-ה/ח) [ס בכת"י ל]

33) י. "המבליג שד על עז..." (ה/ט-ו/יד)

מראות

46) יא. "כה הראני א-דני ה' והנה..." (ז-ט)

עובדיה זמנו אינו ידוע ממשוטי המקראות. נבואתו על אדום מקביל לספר ירמיהו (מט/ז-טז). בסוף עמוס כתוב "למען יירשו את שארית אדום" (ט/יב), ואולי בגלל זה בא עובדיה אחריו.

21) יב. "חזון עבדיה. כה אמר א-דני ה' לאדום..." (א/א-כ/א)

יונה נביא בתקופת ישעיהו. על מעשי ירבעם בן יואש מלך ישראל, אשר מלך בימי אמציהו בן יואש מלך יהודה, כתוב: "...כדבר ה' א-ל ה' ישראל, אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתיה הנביא אשר מגת החפר" (מל"ב יד/כה).

27/48) יג. בריחה והצלה (א-ב)

21/48) יג. תשובה ותלונה (ג/א-ד/ג); משל (ד/ד-יא)

מיכה נביא לישראל וליהודה בתקופת ישעיהו: "דבר ה' אשר ה' אֵל מִיכָה הַמְרִשְׁתִּי, בְּיָמֵי יוֹתָם אֶחָז יְחֻזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, אֲשֶׁר חָזָה עַל שְׁמֵרוֹן וִירוּשָׁלַם" (א/א).

41) יד. חורבן ותוכחה (א-ג)

28) טו. גאולה (ד-ה)

36) טז. תוכחה ומוסר (ו/א-ז/ח); צפיה לישועה (ז/ט-כ)

מדריך לקריאת נביאי "תרי עשר" (המשך)

קבוצה שניה. נביאים מתקופת מנשה ויאשיהו

זמנם של נחום וחקוק לא נודע מפורט של המקראות. לפי חז"ל: "יואל ונחום וחקוק נתנבאו בימי מנשה, ומפני שלא היה מנשה כשר – לא נקראו על שמו" (סדר עולם פרק כ). צפניה נבא בימי יאשיהו, שהתחיל למלוך שנתיים לאחר מות סבו מנשה.

נחום

"משא נינוה, ספר חזון נחום האלקשי" (א/א).
 (47) יז. נוקם ה' לצריו (א); חורבן עיר הדמים (ב-ג)

חקוק

"המשא אשר חנה חבקוק הנביא" (א/א).
 "תוכחת" הנביא
 (17/28) יח. תרעומת (א)

תשובת ה'

(11/28) יח. "על משמרתי אעמדה, ואתיזב על מצור..." (ב/א-יא)

(9/28) יט. "הוי בנה עיר בדמים, וכוון קריה בעולה..." (ב/ב-כ)

מזמור: "תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות... למנצח בנגינות" (פתיחת המזמור וחתמתו).
 (19/28) יט. "בהי אעלוזה!" (ג)

צפניה

"דבר ה' אשר היה אל צפניה, בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה, בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה" (א/א).
 (22) כ. יום עברת ה' (א/א-ב/ד)

(31) כא. שארית עמי ינחיל אותם (ב/ה-טו); שארית ישראל צדיקים (ג)

קבוצה שלישית. נביאי שיבת ציון

חגי

"בשנת שתים לדריוש המלך, בחדש הששי ביום אחד לחדש, היה דבר ה' ביד חגי הנביא אל זרובבל בן שאליתיאל פחת יהודה, ואל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול, לאמר..." (א/א).
 (14/38) כב. זירוז (א/א-ד)

"...ביום עשרים וארבעה לחדש הששי, בשנת שתים לדריוש המלך, בפשיעי, בעשרים ואחד לחדש, היה דבר ה' ביד חגי הנביא לאמר..." (א/א-טו/ב/א)

(10/38) כב. חיזוק (א/טו-ב/ט)

"בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים לדריוש היה דבר ה' אל חגי הנביא לאמר..." (ב/י).
 (14/38) כב. מן היום הזה אברך (ב/י-יט); בך בחרתי (ב/כ-כג)

זכריה

"בחדש השמיני, בשנת שתים לדריוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא, לאמר..." (א/א).
 (6/44) כג. פתח דבר: "אל תהיו כאבותיכם" (א/א-ו)

מראות (א/ז-ו/טו)

"ביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חדש, הוא חדש שבט, בשנת שתים לדריוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיה בן עדוא הנביא לאמר..." (א/ז).

(38/44) כג. סוסים (א/ז-י); קרנות וחרשים (ב/ד-ד); המודד (ב/ה-י); כהן גדול (ג)

(40) כד. מנורת הזהב (ד); מגילה ואיפה (ה/א-יא); מרכבות (ו/א-ח); עטרות (ו/ט-טו)

"ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ה' אל זכריה בארבעה לחדש הששי בכסלו..." (א/ז).
 (37) כה. מאבל ליום טוב (ח-ז)

משאות (ט-יד)

(46) כו. "משא דבר ה'..." (ט-יא): על מלחמות ה' ועל הרועים

(44) כז. "משא דבר ה' על ישראל..." (יב-יד): ביום ההוא

מלאכי

"משא דבר ה' אל ישאאל, ביד מלאכי..." (א/א).

(30) כח. יעקב ועשו (א/א-ה); הכהנים בווי שמי (א/ו-ב/ט); בגידה (ב/י-טו)

(25) כט. בין צדיק לרשע ביום ה' (ב/יז-ג/כד)

מדריך לקריאת ספר איוב

(1070)

דברי איוב הראשונים (פרק א עד ג/א)

חלק זה בטעמי כ"א הספרים ובכתיבה הרגילה בהם (ללא צורת שירה).
(36) א. צדיק מבורך (א/א-ה); נסיון בביתו (א/ו-כב); נסיון בגופו (ב/א-י); ביקור (ב/יא-ג/א)
"אחרי כן פתח איוב את פיהו, ויקלל את יומו" (ג/א).

קללת איוב (ג/ב-כו)

מכאן ואילך בטעמי אמ"ת ובצורת השיר של ספרי אמ"ת.
(25) ב. קללת יום ולילה (ב/ב-י); שמחת הקבר (ב/יא-כו)

מחזור ויכוחים ראשון (פרקים ד-יד)

- (48) ג. מענה אליפז התימני (ד-ה)
- (51) ד. מענה איוב (ו-ז)
- (22) ה. מענה בלדד השוחי (ח)
- (57/2) ו-ז. מענה איוב (ט-י)
- [חלוקה: ביום 1 לחודש עד "...אם לא אפוא מי הוא" (ט/כד). ביום 2 לחודש מיומי קלו מני רץ...!]
- (20) ח. מענה צופר הנעמתי (יא)
- (75/2) ט-י. מענה איוב (יב-יד)
- [חלוקה: ביום 3 לחודש עד "...כי לא לפני חנף יבוא" (יג/טז). וביום 4 לחודש מ"שמעו שמוע מלתי..."]

מחזור ויכוחים שני (פרקים טו-כא)

- (35) יא. מענה אליפז התימני (טו)
- (38) יב. מענה איוב (טז-יז)
- (21/50) יג. מענה בלדד השחי (יח)
- (29/50) יד. מענה איוב (יט)
- (29) יז. מענה צופר הנעמתי (כ)
- (34) טו. מענה איוב (כא)

מחזור ויכוחים שלישי (פרקים כב-לא)

- (30) טז. מענה אליפז התימני (כב)
- (42) יז. מענה איוב (כג-כד)
- (6/20) יח. מענה בלדד השחי (כה)
- (14/20) יט. מענה איוב (כו)
- (51) יט. מוסף: משל ראשון של איוב (כז-כח)
- (97/2) כ-כא. מוסף: משל שני של איוב (כט/א-לב/א)
- [חלוקה: ביום 5 לחודש עד "...אם בפיודו להן שועי" (ל/כד). וביום 6 לחודש מ"אם לא בכיתי לקשה יום...!"]
- "וישבתו שלשת האנשים האלה מענות את איוב, כי הוא צדיק בעיניו" (לב/א).**

מענות אליהוא (לב/ב עד פרק לו)

- (4/54) כב. חרון אפו של אליהוא (לב/ב-ה)
- (50/54) כג. מענה ראשון של אליהוא (לבו--לג/לג)
- (37/53) כד. מענה שני של אליהוא (לד)
- (16/53) כה. מענה שלישי של אליהוא (לה)
- (57) כז. מוסף לדברי אליהוא (לו-לז)

מענות ה' והכנעות איוב (פרק לח עד מב/ו)

- (71/2) כה-כו. מענה ה' הראשון מן הסערה (לח-לט)
- (38) כה. גדולת ה' במעשיו: שמים וארץ (לח/א-לח)
- (33/38) כו. גדולת ה' במעשיו: בעלי החיים (לח/לט-לט/ל)
- (5/38) כז. הכנעות איוב לה' (מ/א-ה)
- (53/2) כז-כח. מענה ה' השני מן הסערה (מ/ו-מא/כו)
- [חלוקה: ביום 7 לחודש עד "...זכר מלחמה אל תוסף" (מ/לב). וביום 8 לחודש מ"הן תחלתו נכובה..."]
- (6/17) כט. הכנעות איוב לה' (מב/א-ו)

דברי איוב האחרונים (פרק מב/ז-יז) [חזרה לטעמי כ"א הספרים]

חזרה לטעמי כ"א הספרים ולכתיבה הרגילה בהם (ללא צורת שירה).
(11/17) כט. נזיפה וכפרה (מב/ז-ט); אחרית איוב (מב/יז)

מדריך לקריאת ספר משלי

(915)

מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: (פרקים א-ט)

- מבוא, ואח"כ נאומים קצרים בגוף החיבור: דברי אב לבנו (או חכם לתלמידו), ושל החכמה בדמות אשה. (33) א. "מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל..." (א)
- (40) ב. {פ} "בְּנֵי אִם תִּקַּח אֶמְרֵי..." (ב/א-ג/ח)
- (44) ג. {פ} "ה' בְּחֻמָּה יֹסֵד אֶרֶץ..." (ג/יט-ד/כז)
- (42) ד. {פ} "בְּנֵי לְחֻמָּתֵי הַקְּשִׁיבָה לְתַבּוּנָתִי הֵט אֲזַנְךָ..." (ה/א-ו/יט)
- (43) ה. {פ} "נִצַּר בְּנֵי מִצּוֹת אֲבִיךָ..." (ו/כ-ז/כז)
- (54) ו. {פ} "הֲלֹא חֻמָּה תִקְרָא, וְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלָהּ..." (ח-ט) {פ}

מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה (פרקים י-כד)

אוסף פתגמים קצרים על מגוון נושאים: צדיק ורשע, שכר ועונש, מלך ומלכות. רוב הפתגמים בגוף נסתר, והקשר הרופף ביניהם נשען על רמזות לשון ועניין בלבד. שני הצלעות בכל פתגם בתקבולת ניגודית או נרדפת. (חלוקת הפרשיות נעדרת לרוב בחלק זה של ספר משלי. השתלנו לא לחלק את יחידות הקריאה באמצע עניין, וסימנו את הפרשיות המעטות שקיימות בחלק זה.)

- (40) ז. "מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן חָכִים יִשְׁמַח אָב..." (ח/א-י/א)
- (39) ח. "בְּפֶה חֲנֹף יִשְׁחַת רַעְהוּ..." (יא/ט-יב/ט)
- (37) ט. "יִפְיֵחַ אֶמוּנָה יִגִּיד צֶדֶק..." (יב/יז-יג/כה)
- (40) י. "חֻמָּוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה..." (יד/א-ט/ה)
- (37) יא. "בֵּית צַדִּיק חֶסֶד רַב..." (טו/ו-טז/ט)
- (39) יב. "קֶסֶם עַל שְׁפִתַי מֶלֶךְ..." (טז/י-יז/ט)
- (46) יג. "לָמָּה זֶה מַחִיר בִּיד כָּסִיל..." (יז/ז-יט/ט)
- (41) יד. {פ} "לֹא נֶאֱוָה לְכַסִּיל תַּעֲנוּג..." (יט/י-כ/כא)
- (39) טו. "אֵל תֵּאמַר אֲשֶׁלְמָה רַע..." (כ/כב-כא/ל)
- (48) טז. {פ} "סוֹס מוֹכֵן לְיוֹם מִלְחָמָה, וְלֵה' הַתְּשׁוּעָה..." (כא/לא-כג/יח)
- "הֵט אֲזַנְךָ וְשִׁמַּע דְּבָרֵי חֻכְמִים, וְלִבְךָ תִשְׁמַח לְדַעְתִּי..." (כב/יז)
- מכאן ואילך (עד סוף "משלי שלמה") משלים המקיפים פסוקים אחדים, בלשון צווי נוכח.
- (51) יז. "שִׁמַּע אֶתְּהָ בְנֵי נְחֻכִים..." (כג/יט-כד/לד) {פ}
- "גַּם אֱלֹהֵי לְחֻכְמִים..." (כד/כג) (משלים של חכמים אחרים? או שהפירוש: "ראויים לחכמים".)

גַּם אֱלֹהֵי מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה, אֲשֶׁר הֶעֱתִיקוּ אֲנָשֵׁי חֲזָקָה מֶלֶךְ יְהוּדָה: (פרקים כה-כט)

- (49) יח. "גַּם אֱלֹהֵי מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה..." (כה/א-כז/כא)
- (44) יט. {פ} "דְּבָרֵי נִרְגָּן כְּמִתְלַחֲמִים..." (כז/כב-כח/י)
- (45) כ. {פ} "חָכִים בְּעֵינָיו אִישׁ עֹשִׂיר..." (כח/יא-כט/כז) {פ}
- (33) כא. דְּבָרֵי אֲגוּר בֶּן יֶקֶה הַמִּשָּׂא נֶאֱם הַגִּבֹּר לְאִיתִיָּאל לְאִיתִיָּאל וְאָכַל: (ל/א-לג) {פ}
- "לְעֹלֹקָה..." (ל/טו-לג) [אולי: אסופת משלים קצרה של חכם המכונה "עלוקה".]
- (31) כב. דְּבָרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ, מִשָּׂא אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אֲמוֹ: (לא/א-ט) {פ}
- "אֲשֶׁת חֵיל מִי יִמְצָא..." (לא/י-לא)

מדריך לקריאת מגילת קהלת

מגילת קהלת (222 פסוקים)

קשה מאד לחלק את מגילת קהלת על פי תוכנה, ובנוסף לכך חלוקת הפרשיות (פתוחות וסתומות) נעדרת ברובה של המגילה. לכן לא נתנו כותרות ליחידות הקריאה, אלא נסינו שלא להתחיל את הקריאות באמצע עניין, וסימנו את הפרשיות המעטות שבמגילה.

- (11/34) כג. "דְּבָרֵי קֵהֶלֶת בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם..." עד "עַם שְׁפִיחֵי לְאַחַרְנָה" (א/א-יא).
- (23/34) כד. "אֲנִי קֵהֶלֶת הַיִּיִתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם..." עד "עַם הַכְּסִיל" (אי/ב-ב/טז).
- (32) כה. "וְשִׁנְאַתִּי אֶת הַחַיִּים" עד "בְּמָה שְׁפִיחָה אֶחְרִיו" (בי/ז-ג/כב).
- "לִכְל לְזָמֵן, וְעַת לְכָל חִפְץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם:" (ג/א).
- {ס} "עַת לְדַדְת..." עד "וְעַת שְׁלוֹם" (ג/ב-ה/ג) בצורת שיר {ס}
- (33) כו. "וְשִׁבְתִּי אֲנִי, וְאַרְאֶה אֶת כָּל הָעֹשִׂקִים..." עד "וְכַעַס הַרְבֵּה וְחֲלִיו וְקֶצֶף" (ד/א-ה/טז).
- (27) כז. "הִנֵּה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֲנִי, טוֹב אֲשֶׁר יָפֶה לְאָכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת..." עד "הַחֻמָּה תַחֲזִיחַ בְּעֹלֵיהָ" (ה/יז-ז/יב).
- (34) כח. "רָאֶה אֶת מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים..." עד "לֹא יוֹכֵל לְמַצֵּא" (ז/ח-יז).
- (38) כט. "כִּי אֶת כָּל זֶה נִתְּתִי אֶל לְבִי..." עד "וּבַעַל כְּנָפַיִם (הַכַּנְפִּים) יִגִּיד דְּבָר" (ט/י).
- {סז} "שְׁבִתִּי וְרָאֶה תַחַת הַשָּׁמַיִם..." (טי/א).
- (24) כט. "שְׁלַח לְחַמְךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם..." עד "אִם טוֹב וְאִם רָע" (יא/יב).

מדריך לקריאת המגילות
שיר השירים, רות, איכה, אסתר
 (המדריך למגילת קהלת בא לאחר ספר משלי)

מגילת שיר השירים (117 פסוקים)

קשה מאוד לחלק את מגילת שיר השירים לחלקים ברורים על פי תוכנה, ולכן לא נתנו כותרות ליחידות הקריאה. בחלוקה שלנו נסינו שלא לחלק את הקריאות באמצע עניין, ונעזרנו בכך בחלוקת הפרשיות (כל יחידת קריאה מסתיימת בסוף פרשה). ראוי לציין שחלוקת הפרקים גרועה במיוחד במגילת שיר השירים.

- (24) א. "שיר השירים אשר לשלמה... עד "את האהבה עד שתחפץ" (א/א עד ב/ז).
 (21) ב. {ס} "קול דודי הנה זה בא... עד "וביום שמחת לבו" (ב/ח עד ג/יא).
 (17) ג. {ס} "הנך יפה בעיני... עד "שתו ושכרו דודים" (ד/א-ה/א).
 (25) ד. {ס} "אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק... עד "אימה פנדגלות" (ה/ב-ו/ו).
 (30) ה. {ס} "אל גנת אגוז ירדתי... עד "על הרי בשמים" (ו/יא-ח/יד).

מגילת רות (85 פסוקים)

חלוקת הפרשיות (פתוחות וסתומות) נעדרת במגילת רות (מבלד מפרשה פתוחה אחת לפני "תולדות פרץ" בסוף המגילה). אמנם חלוקת המגילה ברורה דיה על פי תוכנה, ובספר זה המחלק את הפרקים קלע לאמת.

- (45) ו. חסד בארץ נכריה (א); חסד בקציר שעורים (ב)
 (40) ז. בגורן בלילה (ג); גאולה (ד-א-יז); {פ} תולדות פרץ (ד/יח-כב)

מגילת איכה (154 פסוקים)

ח. קינה ראשונה ("איכה ישבה בךד..."): ירושלים בבדידותה (לפי סדר א-ב, שש צלעות בכל פסוק).
 ט. קינה שנייה ("איכה יעליב באפן..."): חרון אף ה' (לפי סדר א-ב, שש צלעות ברוב הפסוקים).
 י. קינה שלישית ("אני הגבר..."): ייסורי "הגבר", גאולתו ונקמתו (א-ב משולש, שתי צלעות בכל פסוק).
 יא. קינה רביעית ("איכה יועם זקב..."): מוראות החורבן (לפי סדר א-ב, ארבע צלעות ברוב הפסוקים).
 יב. קינה חמישית ("זכר ה' מה הנה לנו..."): סבלות שארית הפליטה ותפילתם (כ"ב פסוקים לא לפי סדר א-ב, שתי צלעות בכל פסוק).

מגילת אסתר (167 פסוקים)

- (45) יג. אחשוורוש ונשתי המלכה (א); מרדכי ואסתר המלכה (ב)
 (46) יד. גדולת המן (ג); צרת היהודים והחלטת אסתר (ד-ה)
 (38) טו. נפילת המן (ו-א-ח/ב); תשועה ליהודים (ח-ג-יד)
 (38) טז. גדולת מרדכי, נצחון וקבלה לדורות (ח-טו-ג)

מדריך לקריאת ספר דניאל

(357)

חלק ראשון. קורות דניאל וחבריו (פרקים א-ו)

- (21) יז. בני יהודה בשבי (א)
 "נידברו הפשדים למלך ארמית" (ב/ד): ספור החלום נכתב בארמית (לאחר פתיחה קצרה), וכן הפרשיות הבאות אחריו.
 (49/2) יח-יט. חלום ופתרונו: ארבע מלכויות (ב)
 [חלוקה ליומיים (יח-יט): ביום יח עד "ופשרא למלכא אחוא" (ב/כד), וביום יט מ"אדין ארויך... (ב/כה)].
 (30) כ. צלם הזהב וכבשן האש: קידוש שם שמים (ג-א-ל)
 (37) כא. אגרת החלום השני: כריתת האילן (ג-לא-ד/לד)
 (30) כב. כתב העונש על הקיר (ה)
 (29) כג. קידוש השם: דניאל בגוב האריות (ו)

חלק שני. חזיונות דניאל (פרקים ז-יב)

- (28) כד. דמויות: ארבע חיות טרף ובן אדם (ז)
 סוף הכתיבה בארמית. מכאן ועד סוף הספר בעברית.
 (27) כה. איל וצפיר עזים (ח)
 (27) כו. תחנונים וחישובי הקץ (ט)
 (21) כז. על שרי המלכויות (י)
 (58/2) כח-כט. גורלם של מלכי יון וקץ הימין (יא-יב)
 [חלוקה ליומיים (כח-כט): ביום כח עד "יושב לארצו" (יא/כח), וביום כט מ"למועד ישוב... (יא/כט)].

מדריך לקריאת ספר דברי הימים

(עמוד א': ימים א-כא לחודש 11)

חלקי ספר דברי הימים:

- [חלק ראשון. תולדות שבטי ישראל](#) (דה"א פרקים א-י)
- [חלק שני. מלכות דוד בן ישי](#) (דה"א פרקים יא-כט)
- [חלק שלישי. מלכות שלמה בן דוד](#) (דה"ב פרקים א-ט)
- [חלק רביעי. מלכי בית דוד](#) (דה"ב פרקים י-לו)

(1765)

חלק ראשון. תולדות שבטי ישראל (דה"א פרקים א-י)

- תולדות בני ישראל בין העמים
- (56) א. אברהם בין שבעים האומות (א/א-כז); בני ישראל בין בני אברהם (א/א-כח/ב/ב)
- תולדות יהודה ולוי, ושאר בני לאה
- (53) ב. "בְּנֵי יְהוּדָה: עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה... " (ב/ב-נח)
- (24/47) ג. "וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי דָוִד... " (ג/א-כד)
- (23/47) ג. "בְּנֵי יְהוּדָה: פְּרָצַח חֲצֵרוֹן וְכַרְמֵי נְחוּר וְשׁוּבָל... " (ד/א-כג)
- (20/46) ד. "בְּנֵי שִׁמְעוֹן... " (ד/כד-מג)
- (26/46) ד. "וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל... " (ה/א-כו)
- (53) ה. בני לוי: בני אהרן (ה/כז-מא); שאר משפחות בני לוי (ו/א-לד)
- (37/60) ו. ערי הכהנים והלויים (ו/לה-סו); בני יששכר (ז/א-ה)
- תולדות בנימין ושאר בני רחל והשפחות
- (23/60) ז. בנימין ובני נפתלי בן בלהה (ז/ו-יג); בני יוסף: מנשה (ז/יד-יט) ואפרים (ז/כ-כט)
- (50) ז. בני אשר (ז/ל-מ); בנימין ותולדות בית שאול (ח/א-מ)
- מעילות בה': של יהודה ושל שאול
- (58) ח. גלות יהודה במעלם והשבים לירושלים (ט/א-לד); שאול: תולדות ביתו ומותו במעלו (ט/לה-ל/יד)
- "וַיָּמָת שָׁאוּל בְּמַעַלְוֹ אֲשֶׁר מָעַל בַּה'... וַיִּסַּב אֶת הַמְּלוּכָה לְדָוִד בֶּן יִשָּׁי" (י/יג-יד).

חלק שני. מלכות דוד (דה"א פרקים יא-כט)

- מלך מוצלח בתחילת דרכו
- (47) ט. מחברון לירושלים (יא/א-ט); הגיבורים אשר לדוד (יא/י-מו)
- (41) י. תומכים בצקלג ובמצדות (יב/א-כג); תומכים בחברון מכל ישראל (יב/כד-מא)
- ארון ה' ובית ה'
- (33) יא. פרץ בעוזא (יג); בית המלך ובניו (יד/א-ז); פרץ בפלישתים (יד/ח-ט/ב)
- (34) יב. ארון ברית ה' לאהלו (טו/ג-ט/ז)
- (36) יג. הודיה (טז/ח-מג)
- (27) יד. בית כנגד בית (יז)
- מלחמות דוד
- (44) טו. כיבושים (יח); עמון וארם (יט/א-כ/ג); פלישתים (כ/ד-ח)
- הכנות לבית ה'
- (49) טז. פתיחה: מקום המזבח (כא/א-כב/א); הכנות וצוואה (כב/ב-יט)
- איוש תפקידים (בבית ה' ובממלכה)
- (51) יז. מחלקות הלויים ועבודתם (כג); מחלקות הכהנים (כד/א-יט)
- (43) יח. הלויים הנותרים (כד/כ-לא); המשוררים (כה)
- (32) יט. שוערים וגזברים (כו/א-כח); שוטרים ושופטים (כו/כט-לב)
- (34/44) כ. מחלקות ישראל ושריהם (כז/א-כד); שרי אוצרות דוד, ושאר יועציו ושריו (כז/כה-לד)
- מעבר
- (10/44) כ. הכרזה (כח/א-י)
- (41) כא. מסירת תבנית (כח/יא-כא); נדבות (כט/א-ט); ברכה (כט/י-יט); המלכה (כט/כ-כה); חתימה לדוד (כט/כו-ל)

מדריך לקריאת ספר דברי הימים (המשך)

(עמוד ב': ימים כב-ל לחודש 11, וימים א-יב לחודש 12)

חלק שלישי. מלכות שלמה בן דוד (דה"ב פרקים א-ט)

קיום דברי דוד

(33) **כב.** שאלת חלום (א/א-יג); עושר והכנות (א/יד-ב/טו)

(55) **כג.** עשייה (ב/טז-ה/א); מאוהל אל בית (ה/ב-יד)

(42) **כד.** ברכה ותפילה (ו)

(22/40) **כה.1.** בעקבות התפילה (ז)

גדולת שלמה

(18/40) **כה.2.** מעשי מלך (ח)

(31) **כו.** ביקור (ט/א-ב); עשר וכבוד, חתימה ל-**אשלמה** (ט/יג-לא)

חלק רביעי. מלכי בית דוד (דה"ב פרקים י-לו)

הנאמנים לה' ולדוד כנגד הבוגדים במ

(43) **כז.** קרע: **ארחבעם** ו-**אירבעם** (י/יא-ד); מעשי רחבעם (יא/ה-יב/א)

(38) **כח.** עונש (יב/ב-טז); **אביה**: תוכחה לבוגדים (יג)

(47) **כט.** מעשי **אסא** (יד); ברית ושבעה (טו); הנשען על בשר ודם (טז)

מלך צדיק וידידו רשע

(54) **ל.** דרכי **איהושפט** (יז); יהושפט ואחאב (יח/א-יט/א)

(40) **א.** עושה משפט (יט/ב-יא); דרישת ה' (כ/א-יג); עמק ברכה (כ/יד-ל)

(10/39) **ב.1.** שאר מעשי יהושפט ושמות בניו (כ/לא-כא/ג)

הצלת המלכות מהשפעה מרושעת

(29/39) **ב.2.** חטאי **איהורם** (כא/ד-יא); מיתה משונה (כא/יב-כב/א); **אחזיהו** ו-**אעתליהו** (כב/ב-יב)

(48) **ג.** המלכת **איואש** (כג/א-כד/ב); חידוש בית ה' וחזיון (כד/ג-טז); ירא ה' וידרוש (כד/יז-כז)

נאמנות מעוררת

(30) **ד.** **אמציהו**: הישר בעיני ה' (כה/א-יג); לא בלבב שלם (כה/יד-כו/ב)

(30) **ה.** **אעזיהו**: הצלחה ומעילה (כו/ג-כג); **איותם**: המכין דרכיו לפני ה' (כז)

(26) **ו.** **אחז**: חטא ומכה (כח/א-ה); מכת אחים ורחמי אחים (כח/ו-טו); הכנעה ומעילה (כח/טז-כז)

מלך חסיד

(36) **ז.** **חזקיהו**: קידוש בית ה' והכנת עבודתו (כט)

(48) **ח.** פסח חזקיהו (לא/א-לא/א); הכהנים והלויים: עבודתם ומנותיהם (לא/ב-כא)

(33) **ט.** תשועה גדולה (לב/א-כג); גבה לב, ושאר מעשי חזקיהו (לב/כד-לג)

אפילה

(24/31) **י.1.** חטאי **אמנשה** (לג/א-ט); הכנעה (לג/י-כ); **אמון** (לג/כא-כד)

אורה

(7/31) **י.2.** **איאשיהו**: הדורש את ה' (לד/א-ז)

(44) **יא.** ספר תורת ה' ביד משה (לד/ח-לג); פסח יאשיהו (לה/א-יח)

(9/32) **יב.1.** מות וקינות (לה/יט-כז)

בני יאשיהו וחורבן יהודה

(23/32) **יב.2.** **איהואחז** (לו/א-ד); **איהויקים** (לו/ה-ח); **איהויכין** (לו/ט-י); **אצדקיהו** (לו/יא-יד); חורבן (לו/טו-כא);

פתח תקוה (לו/כב-כג)

מדריך לקריאת ספר עזרא-נחמיה

(עמוד ג': ימים יג-כט לחודש 12)

(685)

עזרא

פתיחת ספר עזרא (עד "ויעל") נספחה לסוף דברי הימים, וניתן לקרוא את עזרא כהמשכו הישיר של דברי הימים.

התעוררות: "ובשנת אחת לכוּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, לְכָלוֹת דָּבָר ה' מִפִּי יְרֵמְיָה... (א/א).

(11/46) **יג1.** הכרזה (א/א-ו); החזרה (א/א-ז)

עליה

(70/2) **יג2-יד.** "העולים משבי הגולה" או: "ספר היחש העולים בראשונה" (ראה נחמיה [ז/ה])

(35/46) **יג2.** "בני המדינה העולים משבי הגולה" (ב/א-ה)

(35) **יד.** קבוצות מיוחדות: הכהנים, הלויים, המשוררים, השוערים, הנתינים ובני עבדי שלמה (ב/לו-נח); ספקות

ביחוס, וכל הקהל כאחד (ב/נט-ז); נדבות (ב/סח-סט); התישבות (ב/ע)

התחלת בנין

(7/37) **טו1.** מזבח (ג/א-ז): "ויגע החדש השביעי, ובני ישראל בערים..." (א/ג).

(6/37) **טו2.** יסודות היכל ה' (ג/ח-יג): "בשנה השנית לבואם אל בית ה' להקים לירושלם, בחדש השני..." (ג/ח).

מכשולים והצלחה

אויבי היהודים התמידו בפעולות איבה זמן רב: "כל ימי כורש מלך פרס, ועד מלכות דריגש מלך פרס... ובמלכות אחשנרוש בתחלת מלכותו פתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם... ובימי ארתחששתא... (ד/ה-ז).

(24/37) **טו3.** איבה (ד/ו-ז); "הלשנה (ד/ז-ט); "עייכוב (ד/ז-כד)

חזרה לימי דרויש: "באזין בטלת עבדת בית א-להא די בירושלם, ונתת בטלא עד שנת תרתין למלכות דריגש מלך פרס."

(39) **טז.** "התמדה (ד/כד-ה/ה); "חקירה (ה/ו-ז); "תמיכה (ו/א-ב); "הצלחה (ו/יג-יח); שמחת חג (ו/יט-כב)

בית המקדש נשלם "עד יום תלתה לירח אדר, די היא שנת שת למלכות דריגש מלכא..." (ו/טו).

מנהיגות עזרא: עליה ותיקון

"ואחר הדברים האלה, במלכות ארתחששתא מלך פרס, עזרא בן שריה..." (ז/א) והיא "שנת השביעית למלך" (ז/ח).

(42) **יז.** עלית הכהן הסופר (ז/א-י); "הענקת סמכות (ז/יא-כח); העולים עמי (ח/א-יד)

(37) **יח.** לפני הנסיעה (ח/טו-ל); בירושלים (ח/לא-לו); מעל בני הגולה (ט/א-ב); תפילה וידוי (ט/ג-טו)

(44) **יט.** תיקון (יא-ז); שמות האשמים (יא-מד)

"פרשיות המסומנות באות "א" (בכתב עילי) הן בארמית.

"דברי נחמיה בן חכיה"

מנהיגות נחמיה: רצון וביצוע

"ויהי בחדש כסליו שנת עשרים, ואני הייתי בשושן הבירה..." (א/א), והיא "שנת עשרים לארתחששתא המלך" (ב/א).

(86/2) **כא-כז.** תפילה (א); קבלת רשות (ב/א-ט); הערכת מצב (ב/יח); חיזוק ידים חרף הלעג (ביט-ג/לח); משמר

ומלאכה (ד)

[חלוקה: ביום כ לחודש עד "...המעלות היורדות מעיר דוד" (ג/טו), וביום כא לחודש מ"אז אחריו החזיק נחמיה בן עזבוק..."]

(38) **כב.** יראת א-להים (ה); עצת ה' היא תקום (ו) {פ?}

"ויהי כאשר נבנתה החומה..." (א/ז), וזה היה "בעשרים וחמשה לאילול" (ו/טו) באותה שנה.

(71/2) **כג-כד1.** סדרי בטחון (ג/א-ג) ואוכלוסיה (ד/א-ד) על פי "ספר היחש העולים בראשונה"

(45) **כג.** בטחון ומצב העיר (ז/א-ה); בני המדינה (ז/ו-לח); הכהנים, הלויים, המשוררים, והשוערים (ז/לט-מה)

(27/45) **כד1.** הנתינים ובני עבדי שלמה (ז/מו-ס); ספקות ביחוס וכל הקהל כאחד (ז/סא-סח); נדבות (ז/סט-עא)

תשובת הצבור

"...ויגע החדש השביעי ובני ישראל בעריהם... ויאספו כל העם פאיש אחד..." (ז/עב-ח/א). מסוף "ספר היחש" המקרא נמשך לעצרת

שהיתה בחודש השביעי בימי עזרא.

(18/45) **כד2.** ויבינו במקרא (ז/עב-ח/יב); סוכות (ח/יג-יח)

(37) **כה.** וידוי (ט)

(42) **כו.** החתומים (יא-כח) והתחייבותם (יכט-יא/ב)

הכאת שורשים

(34) **כז.** התיישבות בירושלים ובערי השדה (יא-ג/לו)

(47) **כח.** כהנים ולויים (יב/א-כו); שמחת חנוכת החומה (יב/כז-מז)

פעולותיו הטובות של נחמיה

(31) **כט.** בקהל ה' ובמקדשו (יג/א-ט); ללויים (יג/יג); שבת (יג/יד-כב); בנות נכר ובני נכר (יג/כג-לא)

ספר תהלים: לוח לקריאה ולימוד

אלול		אב		תמוז		סיון		אייר		ניסן	
אדר		שבט		טבת		כסלו		חשוון		תשרי	
מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום
ק"ט ש-ת	א	קד/א-יח	א	עח/נו-עב	א	נה	א	כח	א	א ¹	א
קכ	ב	קד/יט-לה	ב	עט	ב	נו	ב	כט	ב	ב	ב
קכא	ג	קה/א-כב	ג	פ	ג	נז	ג	ל	ג	ג	ג
קכב	ד	קה/כג-מה	ד	פא	ד	נח	ד	לא/א-יד	ד	ד	ד
קכג	ה	קו/א-כג	ה	פב	ה	נט	ה	לא/טו-כה	ה	ה	ה
קכד	ו	קו/כד-מח	ו	פג	ו	ס	ו	לב	ו	ו	ו
קכה	ז	קז/א-כב ⁵	ז	פד	ז	סא	ז	לג	ז	ז	ז
קכו	ח	קז/כג-מג	ח	פה	ח	סב	ח	לד	ח	ח	ח
קכז	ט	קח	ט	פו	ט	סג	ט	לה/א-טז	ט	ט	ט
קכח-קכט	י	קט/א-טו	י	פז	י	סד	י	לה/יז-כח	י	י	י
קל-קלא	יא	קט/טז-לא	יא	פח	יא	סה	יא	לו	יא	יא	יא
קלב	יב	קי	יב	פט/א-יט	יב	סו	יב	לז/א-כ	יב	יב	יב
קלג-קלד	יג	קיא	יג	פט/כ-לח	יג	סז	יג	לז/כא-מ	יג	יג	יג
קלה	יד	קיב	יד	פט/לט-נג	יד	סח/א-יט	יד	לח	יד	יד	יד
קלו	טו	קיג	טו	צ ⁴	טו	סח/יט-לו	טו	לט	טו	טו	טו
קלז	טז	קיד	טז	צא	טז	סט/א-יט	טז	מ	טז	טז	טז
קלח	יז	קטו	יז	צב	יז	סט/כ-לז	יז	מא	יז	יז	יז
קלט	יח	קטז	יח	צג	יח	ע	יח	מב-מג ²	יח	יח/א-טז	יח
קמ	יט	קיז-קיח/יד	יט	צד	יט	עא/א-יג	יט	מד/א-יז	יט	יח/יז-לא	יט
קמא	כ	קיח/טו-כט	כ	צה	כ	עא/יד-כג	כ	מד/יח-כו	כ	יח/לב-נא	כ
קמב	כא	קיט א-ב	כא	צו	כא	עב	כא	מה	כא	יט	כא
קמג	כב	קיט ג-ד	כב	צז	כב	עג/א-טו ³	כב	מו	כב	כ	כב
קמד	כג	קיט ה-ו	כג	צח	כג	עג/טז-כח	כג	מז	כג	כא	כג
קמה	כד	קיט ז-ח	כד	צט	כד	עד	כד	מח	כד	כב/א-טז	כד
קמו	כה	קיט ט-י	כה	ק	כה	עה	כה	מט	כה	כב/כ-לב	כה
קמז	כו	קיט כ-ל	כו	קא	כו	עו	כו	נ	כו	כג	כו
קמח	כז	קיט מ-נ	כז	קב/א-יב	כז	עז	כז	נא	כז	כד	כז
קמט	כח	קיט ס-ע	כח	קב/יג-כט	כח	עח/א-כ	כח	נב	כח	כה	כח
קנ	כט	קיט פ-צ	כט	קג	כט	עח/כא-לט	כט	נג-נד	כט	כו	כט
		קיט ק-ר	ל			עח/מ-נה	ל**	(נד)	*	כז	ל

* כאשר חודש חשוון מלא – ביום ל' (א' דר"ח): מזמור נד (במקום ביום כט).
 ** כאשר חודש כסלו חסר – ביום כט לחודש: עח/כא-נה.

1. **ספר ראשון** (א-מא). חתימה: "ברוך ה' א-להי ישראל, מהעולם ועד העולם, אמן ואמן."
2. **ספר שני** (מב-עב). חתימה: "וברוך שם כבודו לעולם, וימלא כבודו את כל הארץ, אמן ואמן. כלו תפלות דוד בן ישי."
3. **ספר שלישי** (עג-פט). חתימה: "ברוך ה' לעולם, אמן ואמן."
4. **ספר רביעי** (צ-קו). חתימה: "ברוך ה' א-להי ישראל, מן העולם ועד העולם, ואמר כל העם אמן, הללו י-ה."
5. **ספר חמישי** (קז-קנ). חתימה: "כל הנשמה תהלל י-ה, הללו י-ה."

"מאה וארבעים ושבעה מזמורים שבספר תהלים – כנגד שנותיו של יעקב" (מדרש תהלים). שני מזמורים שהם מזמור אחד (שמא או ודאי): א-ב | ט-י | מב-מג | ע-עא | צו-צז | קיד-קטו. לגבי מזמור קיז, יש שמחברים אותו למזמור שלפניו או שלאחריו.

ספר תהלים : לוח לקריאה ולימוד
(לשנה מעוברת)

תשרי		חשוון		כסלו		טבת		שבט		אדר א'		אדר ב'	
יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור	יום	מזמור
א	א ¹	א	כה/א-יא	א	מו	א	ע	א	צא	א	קיד	א	קכב
ב	ב	ב	כה/יב-כא	ב	מו	ב	עא/א-יג	ב	צב	ב	קטו	ב	קכג
ג	ג	ג	כו	ג	מח	ג	עא/יד-כג	ג	צג	ג	קטז	ג	קכד
ד	ד	ד	כז	ד	מט/א-יב	ד	עב	ד	צד/א-יא	ד	קיו	ד	קכה
ה	ה	ה	כח	ה	מט/יג-כא	ה	עג/א-טו ³	ה	צה/יב-כג	ה	קיח/א-יד	ה	קכו
ו	ו	ו	כט	ו	נא/א-יג	ו	עג/טז-כח	ו	צה	ו	קיח/טו-כט	ו	קכו
ז	ז/א-ט	ז	ל	ז	נא/יד-כג	ז	עד/א-יא	ז	צו	ז	קיא א	ז	קכח
ח	ח/י-יח	ח	לא/א-יד	ח	נא/א-יא	ח	עד/יב-כג	ח	צו	ח	קיא ב	ח	קכט
ט	ח	ט	לא/טו-כה	ט	נא/יב-כא	ט	עה	ט	צח	ט	קיא ג	ט	קל
י	י/א-יא	י	לב	י	נב	י	עו	י	צט	י	קיא ד	י	קלא
יא	יא/ט-יב-כא	יא	לג/א-יא	יא	נג	יא	עז	יא	ק	יא	קיא ה	יא	קחב
יב	יב/א-י	יב	לג/יב-כב	יב	נד	יב	עח/א-כ	יב	קא	יב	קיא ו	יב	קלג
יג	יג/יא-יח	יג	לד/א-יא	יג	נה/א-יג	יג	עח/כא-לט	יג	קב/א-יב	יג	קיא ז	יג	קלד
יד	יא	יד	לד/יב-כג	יד	נה/יד-כד	יד	עח/מ-נה	יד	קב/יג-כט	יד	קיא ח	יד	קלה
טו	יב	טו	לה/א-טז	טו	נו	טו	עח/נו-עב	טו	קג	טו	קיא ט	טו	קלו
טז	יג	טז	לה/יז-כח	טז	נו	טז	עט	טז	קד/א-יח	טז	קיא י	טז	קלו
יז	יד	יז	לו	יז	נח	יז	פ	יז	קד/יט-לה	יז	קיא כ	יז	קלח
יח	יח	יח	לז/א-כ	יח	נט	יח	פא	יח	קה/א-כב	יח	קיא ל	יח	קלט
יט	יט	יט	לז/כא-מ	יט	ס	יט	פב	יט	קה/כג-מה	יט	קיא מ	יט	קמ
כ	יז	כ	לח/א-יא	כ	סא	כ	פג	כ	קו/א-כג	כ	קיא נ	כ	קמא
כא	יח/א-טז	כא	לח/יב-כב	כא	סב	כא	פד	כא	קו/כד-מח	כא	קיא ס	כא	קמב
כב	יח/יז-לא	כב	לט	כב	סג	כב	פה	כב	קז/א-כב ⁵	כב	קיא ע	כב	קמג
כג	יח/לב-נא	כג	מ	כג	סד	כג	פו	כג	קז/כג-מג	כג	קיא פ	כג	קמד
כד	יט	כד	מא	כד	סה	כד	פז	כד	קח	כד	קיא צ	כד	קמה
כה	כ	כה	מב ²	כה	סו	כה	פח	כה	קט/א-טו	כה	קיא ק	כה	קמו
כו	כא	כו	מג	כו	סז	כו	פט/א-יט	כו	קט/טז-לא	כו	קיא ר	כו	קמו
כז	כב/א-יט	כז	מד/א-יז	כז	סח/א-יט	כז	פט/כ-לח	כז	קי	כז	קיא ש	כז	קמח
כח	כב/כ-לב	כח	מד/יח-כז	כח	סח/יט-לו	כח	פט/לט-נג	כח	קיא	כח	קיא ת	כח	קמט
כט	כג	כט	מה	כט	סט/א-יט	כט	צ ⁴	כט	קיב	כט	קכ	כט	קנ
ל	כד	*		**ל	סט/כ-לז			ל	קיג	ל	קכא		

*כאשר חודש חשוון מלא – בכ"ט לחודש : מה/א-ט, ובל' לחודש : מה/י-יח.
**כאשר חודש כסלו חסר – בר"ח טבת : סט/כ-לז יחד עם מזמור ע.

1. **ספר ראשון** (א-מא). חתימה: "ברוך ה' א-להי ישראל, מהעולם ועד העולם, אמן ואמן."
2. **ספר שני** (מב-עב). חתימה: "וברוך שם כבודו לעולם, וימלא כבודו את כל הארץ, אמן ואמן. כלו תפלות דוד בן ישי."
3. **ספר שלישי** (עג-פט). חתימה: "ברוך ה' לעולם, אמן ואמן."
4. **ספר רביעי** (צ-קו). חתימה: "ברוך ה' א-להי ישראל, מן העולם ועד העולם, ואמר כל העם אמן, הללו י-ה."
5. **ספר חמישי** (קז-קנ). חתימה: "כל הנשמה תהלל י-ה, הללו י-ה."

"מאה וארבעים ושבעה מזמורים שבספר תהלים – כנגד שנותיו של יעקב" (מדרש תהלים). שני מזמורים שהם מזמור אחד (שמא או ודאי) : א-ב | ט-י | מב-מג | ע-עא | צו-צז | קיד-קטו. לגבי מזמור קיז, יש שמחברים אותו למזמור שלפניו או שלאחריו.

מדריך לקריאת חמש מגילות בציבור שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר

הסבר: בהרבה קהילות נהוג לחלק את קריאת המגילות (חוץ מאסתר) בין כמה קוראים. גם כאשר המגילה כולה נקראת על ידי קורא אחד, נהוג להדגיש את סופי הפרקים במנגינה מיוחדת. חלוקת המגילות בדף זה מוצעת כחלופה לחלוקת הפרקים, והיא מתאימה גם ללימוד עצמי ולקריאה עצמית.

מגילת שיר השירים (117 פסוקים)

קשה מאד לחלק את מגילת שיר השירים לחלקים ברורים על פי תוכנה, ולכן לא נתנו כותרות ליחידות הקריאה. בחלוקה שלנו נסינו שלא לחלק את הקריאות באמצע עניין, ונעזרנו בכך בחלוקת הפרשיות (כל יחידת קריאה מסתיימת בסוף פרשה). ראוי לציין שחלוקת הפרקים גרועה במיוחד במגילת שיר השירים.

- 24) א. "שיר השירים אשר לשלמה..." עד "את האהבה עד שתחפץ" (א/א עד ב/ז).
- 21) ב. {ס} "קול דודי הנה זה בא..." עד "וביום שמחת לבו" (ב/ח עד ג/יא).
- 17) ג. {ס} "הנה יפה בעיני..." עד "שתו ושכרו דודים" (ד/א-ה/א).
- 25) ד. {ס} "אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק..." עד "אימה פנדגלות" (ה/ב-ו/ו).
- 30) ה. {ס} "אל גנת אגוז ירדתי..." עד "על הרי בשמים" (ו/יא-ח/יד).

מגילת רות (85 פסוקים)

חלוקת הפרשיות (פתוחות וסתומות) נעדרת במגילת רות (מבלד מפרשה פתוחה אחת לפני "תולדות פרץ" בסוף המגילה). אמנם חלוקת המגילה ברורה דיה על פי תוכנה, ובספר זה המחלק את הפרקים קלע לאמת.

- 45) א. חסד בארץ נכריה (א); חסד בקציר שעורים (ב)
- 40) ב. בגורן בלילה (ג); גאולה (ד/א-י); {פ} תולדות פרץ (ד/יח-כב)

מגילת איכה (154 פסוקים)

- א. קינה ראשונה ("איכה יִשָּׁבֶה בְּדָד..."): ירושלים בבדידותה (לפי סדר א-ב, שש צלעות בכל פסוק).
- ב. קינה שנייה ("איכה יעִיב בְּאֶפְסוֹ..."): חרון אף ה' (לפי סדר א-ב, שש צלעות ברוב הפסוקים).
- ג. קינה שלישית ("אני הנָּבֵר..."): ייסורי "הגבר", גאולתו ונקמתו (א-ב משולש, שתי צלעות בכל פסוק).
- ד. קינה רביעית ("איכה יועֵם זָהָב..."): מוראות החורבן (לפי סדר א-ב, ארבע צלעות ברוב הפסוקים).
- ה. קינה חמישית ("יִזְכֹּר ה' מַה הָיָה לָנוּ..."): סבלות שארית הפליטה ותפילתם (כ"ב פסוקים לא לפי סדר א-ב, שתי צלעות בכל פסוק).

מגילת קהלת (222 פסוקים)

קשה מאד לחלק את מגילת קהלת על פי תוכנה, ובנוסף לכך חלוקת הפרשיות (פתוחות וסתומות) נעדרת ברובה של המגילה. לכן לא נתנו כותרות ליחידות הקריאה, אלא נסינו שלא להתחיל את הקריאות באמצע עניין, וסימנו את הפרשיות המעטות שבמגילה.

- 11/34) 1א. "דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם..." עד "עם שיהיו לאחר־נה" (א/א-יא).
- 23/34) 2א. {פ} "אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם..." עד "עם הפסיל" (א/יב-ב/טז).
- 32) ב. "ישנאני את החיים" עד "במה שיהיה אחריו" (ב/יז-ג/כב).
- "לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים": (ג/א).
- {ס} "עת ללדת..." עד "ועת שלום" (ג/ב-ה) בצורת שיר {ס}
- 33) ג. "ושבתי אני, וראיה את כל העשקים..." עד "וכעס הרבה וחליו וקצף" (ד/א-ה/טז).
- 27) ד. "הנה אשר ראיתי אני, טוב אשר יפה לאכול ולשתות..." עד "החכמה תחיה בעליה" (ה/יז-ז/יב).
- 34) ה. "ראה את מעשה האלהים..." עד "לא יוכל למצא" (ז/א-ח/יז).
- 38) ו. "כי את כל זה נתתי אל לבי..." עד "ובעל כנפים (הכנפים) יגיד דבר" (ט-י).
- {ס?} "שבתי וראה תחת השמש..." (ט/יא).
- 24) ז. "שלח לחמך על פני המים..." עד "אם טוב ואם רע" (יא-יב).

מגילת אסתר (167 פסוקים)

- 45) א. אחשוורוש ונשתי המלכה (א); מרדכי ואסתר המלכה (ב)
- 46) ב. גדולת המן (ג); צרת היהודים והחלטת אסתר (ד-ה)
- 38) ג. נפילת המן (ו/א-ח/ב); תשועה ליהודים (ח/ג-ד)
- 38) ד. גדולת מרדכי, נצחון וקבלה לדורות (ח/טו-ג)

מקורות והערות

א. מקורות כלליים

ב. הערות על ספרים ספציפיים

- ג. הערות על תוכנית הקריאה הכללית (החלוקה ל-12 חטיבות)
ד. הערה על תפקידן של הפרשיות הפתוחות והסתומות במקרא (בהכנה)
ה. מבנה העמוד (מידע חשוב להדפסה בשלבי הכנה)

א. מקורות כלליים:

הספר הראשון עברו יצרתי דף הדרכה היה ספר שמואל, הן משום שהיה עלי להכין את תלמידי למבחן בקיאות על כל הספר, והן משום שנתקלתי בפירושו הנפלא של שמעון בר אפרת (סדרת "מקרא לישראל", ירושלים: מאגנס, תשנ"ו). חלוקתו המדויקת של בר אפרת, המחלקת את ספר שמואל ליחידות קריאה טבעיות ומוסיפה כותרות ברורות, היא אשר נתנה לי את הרעיון ליצור סוג כזה של דף חזרה. בדף שלי על ספר שמואל, חלוקת ה"מיקרו" (וכן הכותרות) מבוססת בעיקר על בר אפרת, אף על פי שהכנסתי שינויים רבים. חלוקת ה"מקרו" ליחידות גדולות יותר לקוחה מ"ספרי שמואל" של מ.ז. סגל (ירושלים: קרית ספר, 1987). בספרים נרטיביים אחרים ניסיתי ליצור כותרות עבור יחידות קטנות דומות לאלה שכתב בר אפרת בספר שמואל, אך אני מודע לכך שהצלחתי באופן חלקי בלבד. כדי לחלק את ספרי הנביאים והכתובים הנוספים ליחידות הגיוניות על פי נושאים, השתמשתי בשלושה סוגי מקורות:

- ראשית כל התייחסתי לפרשיות הפתוחות והסתומות, כפי שהן מופיעות בכתבי היד החשובים. הסתמכתי רבות (אך לא בלבד) על החלוקה לפרשיות. מצד אחד, לא קבעתי יחידה חדשה כל פעם שקיימת פרשיה פתוחה או סתומה. אך מצד שני, כאשר סימנתי פרק חדש, הוא כמעט תמיד יתאים לפרשה פתוחה או סתומה.

כתבי היד של המקרא מתאימים זה לזה בנושא פרשיות פתוחות וסתומות ברוב מקרי של המקרים. למרות זאת, קיימים מספר הבדלים משמעותיים ביניהם (אף בין כתבי היד במסורת כתבי היד הקרובים לכתר ארם צובה). במקרים נדירים בהם החלוקה שלי מבוססת על חלוקה לפרשיות אשר מופיעה באחד מכתבי היד, אך לא בכולם, ציינתי זאת בסוגריים מרובעים.

בנוסף לכך: בספרים מסויימים (משלי, קהלת, רות והחלק האחרון של ספר יחזקאל) ישנם קטעים ארוכים מאוד ללא חלוקה לפרשיות כלל. במקרים אלה ציינתי את החלוקה לפרשיות בסוגריים במעט המקומות בהן היא אכן קיימת. בספר משלי, ששם בהכרח החלוקה של חלקים גדולים מן הספר היא שרירותית, התבססתי על הפרשיות בכל מקום אפשרי, וציינתי חלוקה זו לאורך כל הספר (בסוגריים מרובעים).

2. שנית, יצרתי את חלוקות ה"מקרו" וה"מיקרו" לפי מפרשי המקרא הגדולים אשר עסקו בחלוקה מדויקת של הספרים, כגון: רלב"ג, אברבנאל, מאירי (על משלי), סעדיה גאון ואחרים.

3. הקבוצה השלישית והאחרונה של מקורותי היא הפירושים ונפוצים בזמננו (כגון: דעת מקרא, הרטום, סגל, תנ"ך לעם, עולם התנ"ך). בדקתי היכן מחלקים פירושים אלה את הספרים, ואלו כותרות הם העניקו ליחידות. מצאתי כי לעיתים קרובות תופיע אותה חלוקה אצל פרשנים שונים משום שהם מסתמכים זה על זה, אך לעיתים קיימות בספריהם תובנות מעניינות לגבי המבנה והסידור של הספרים.

אף על פי שעשיתי שימוש אקלקטי בכל המקורות הנ"ל, ההכרעה הסופית לגבי חלוקה וכותרות נעשתה על פי הרשמים שלי בתור קורא במקרא, וכן הוספתי גורמים רבים מדעתי. האחריות לשגיאות מוטלת אך ורק עלי.

ב. הערות על ספרים ספציפיים

יהושע ושופטים: כמו העבודה על ספר שמואל (ראה למעלה), אף העבודה על יהושע ושופטים נעשתה בשלב מוקדם כדי להכין את תלמידי לבחינות הבקאות. השתדלתי שהדפים עבור יהושע ושופטים יהיו ברורים במיוחד, יעילים וקלים לשימוש, משום שאני מניח כי אלה הם ספרי הנ"ך הראשונים אשר אנשים רבים קוראים אותם.

מאחר וכל התחלות קשות, ניסיתי להפוך את הדפים האלה להקדמות פשוטות להבנה לגבי הרעיון שלי לדפי הדרכה לרכישת בקיאות בנ"ך. כל אחד משני הספרים הקצרים האלה מופיע בדף נפרד, ולכן היה די מקום להצליח בכך.

בספר יהושע עשיתי מאמץ מיוחד להציג את הקטע הארוך והקשה של חלוקת הנחלות לשבטים (פרקים יג-יט) בצורה ברורה אשר תקל על קריאת כל הפרשה בשלמותה.

בדף של ספר שופטים נשאר מקום רב, ולכן הוספתי הסבר על המבנה של שירת דבורה. הרעיון הראשוני הגיע מטבלה הנמצאת עולם התנ"ך (כרך שופטים, עמ' 51). אך הכנסתי בטבלה זו שינויים גורפים, ולכן נראה לי כי הטבלה שלי שימושית הרבה יותר.

מלכים: בספר זה הוספתי סמלים כדי שהקורא יוכל, במבט אחד, לזהות את מלכי בית דוד (=מגן דוד) ואת מלכי ישראל (=דגל).

ישעיהו: שד"ל היה לעזר רב במספר נקודות קשות. נבואות הנחמה חולקו ליחידות קריאה יומיות, בהתאם לפרשיות (ראה להלן).

ירמיהו: הנבואות האינדיווידואליות של ירמיהו מחולקות, כפי שהוצע על ידי ר"י אברבנאל, על פי נוסחאות פתיחה. (מאוחר יותר, הלך סגל בעקבות האברבנאל, פרט למקרה אחד). רציתי לאמץ את סיכומי של אברבנאל לגבי הנבואות האינדיווידואליות, אך הדבר לא היה מעשי, ולכן הכנתי סיכומים כאלה בעצמי

(שצריך עדיין לשכלל אותם יותר). חלוקת ה"מקרו" של ירמיהו עם כותרות מן הביטויים המופיעים בפסוק בראשית הספר (א/י), היא שלי.

הסיכומים של הנבואות האינדיווידואליות, בתוספת חלוקת ה"מקרו", גרמו לכך שספר ירמיהו משתרע על פני שני דפי הדרכה. לכן, כדי לקלוט את המבנה של כל הספר במבט אחד, יש להציג את שני דפי ההדרכה זה מול זה.

תרי עשר: היה די "מקום" לחלק את ספר יונה לשניים, אך החלטתי לא לעשות זאת. החלטה זאת גרמה לתוצאה הבאה עבור נחום, חבקוק, צפניה ומלאכי: שלושה מתוך ארבעת הספרים חולקו, כדי להקל על הקריאה בהם. בסופו של דבר, החלטתי לחלק את חבקוק, צפניה ומלאכי. נחום, הספר הקצר והאחיד ביותר מתוך ארבעת הספרים הקצרים, נקרא ביחד כיחידה אחת.

איוב: החומר התחלק בקלות לעשרים ושמונה יום, על בסיס מבנה הספר המחולק ל"מענות" נפרדות. כדי להגיע ל-29 יום היו מספר אפשרויות: א) לחלק את פרקים ט-י (57 פסוקים) לשני חלקים, או לחלק את פרקים לז-לו (57 פסוקים) לשני חלקים. אני בחרתי באפשרות הראשונה כדי להקל על הלימוד בראשית החודש. ב) לא לחבר את פרקים יח-יט, או לא לחבר את פרקים לד-לה. ברור כי הדרך בה נקטתי בדף ההדרכה היא שרירותית לרוב, וניתן לשנות אותה בקלות אם רצונו של הקורא בכך.

משלי: חילקתי את הקריאה ליחידות לקריאה יומית לפי פרשיות פתוחות וסתומות, במידת האפשר, והן מצויינות בדף ההדרכה.

איכה: הכותרות של חמש הקינות לקוחות מדעת מקרא, בשינוי קל אחד.
קוהלת: הטקסט אינו חד-משמעי, וקיימים בו מעט מאוד סימנים המצביעים באופן מובהק על חלוקתו. לכן, החלוקה מתבססת בעיקר על הכמות (ראה להלן).

שיר השירים: אף כאן הטקסט אינו חד-משמעי. החלוקה הכמותית ליחידות קריאה יומיות מתאימה לפרשיות.

דניאל: החלוקה של ספר זה מוכתבת פחות או יותר על ידי תוכנו. לפי מיטב ידיעתי, הסמכות המוקדמת יותר אשר הצביעה מפורשות על החלקים השונים של הספר היה הרב סעדיה גאון בפירושו.

עזרא ונחמיה: ציטטתי מספר פסוקים המתייחסים לתיארוך ולתוכן בתוך המבנה הכללי, כדי שהמבנה יהיה ברור יותר.

דברי הימים: ניסיתי להעניק לחלקים הגדולים והקטנים כותרות אשר ישקפו את המבנה של הספר ואת מטרותיו (כפי שהבנתי אותם). אף כאשר ישנם פרקים בדברי הימים אשר מקבילים לפרקים במלכים, הכותרות עשויות להיות שונות.

חלוקות שרירותיות: (משלי, קוהלת, שיר השירים, והנחמות בסוף ספר ישעיהו): באופן כללי, עשיתי כמיטב יכולתי לחלק את הספר ולהעניק לו כותרות על פי התוכן, וכן לפי סימנים ארגוניים המופיעים בטקסט עצמו. השתדלתי להתאים את יחידות הקריאה היומיות לסימנים ארגוניים אלה. אך במספר ספרי שירה לא היתה אפשרות להשיג יעד זה, משום ש"סימנים ארגוניים" אלה הם בעלי משמעויות שונות, או שאינם קיימים כלל. במקרים אלה חילקתי את הטקסט ליחידות קריאה יומיות בעיקר לפי הכמות, וציטטתי את הפסוק הראשון של הקטע במקום לתת כותרת עניינית (שכנראה אף תטעה את הקורא).

למרבה המזל, ניתן היה לבחור את נקודת ההתחלה הספציפית במגילת שיר השירים, וכן בנבואות הנחמה שבסוף ספר ישעיהו, על פי הפרשיות הפתוחות והסתומות. פרשיות אלה מצויינות בדפי ההדרכה. במשלי ובקהלת הבעיה היתה חריפה יותר: אף הפרשיות לא יכלו תמיד להדריך אותנו לגבי נקודות התחלה וסיום, כי הן נדירות בחלקים נרחבים של משלי (פרקים י-כד) וכן ברובו של ספר קוהלת. כך, הנקודות בהם הטקסט מחולק הן כמעט לגמרי שרירותיות ומבוססות כמעט לגמרי על כמות (אף על פי שניסיתי להימנע מלהתחיל יחידות חדשות באמצע חוט מחשבה אחד).

תהילים: כל יהודי חייב "להרגיש בבית" בספר תהלים. ספר תהלים במטא את הצד האישי והאנושי של עבודת ה'.

אך, אף פעם לא אהבתי את הרעיון של קריאת כל ספר תהלים בשבוע או אפילו בחודש. נראה כי קריאתם של מזמורים רבים ברצף הוא מרשם בטוח לקריאה מכנית, ואינני מאמין כי ישנו ערך לקריאה מכנית של תהלים (אף על פי שאני מודע לכך שישנם הסוברים כי יש ערך לקריאה כזאת).¹³ במקום זאת, אני מעדיף את הרעיון של קריאת מזמור אחד ליום, אשר מאפשר לקורא להרהר בפירוש המילים ובאווירה השוררת במזמור.

הרעיון הבסיסי בטבלת ששת החודשים הוא פשוט: קיימים 150 מזמורים במהדורות המודפסות של תהלים (למרות שחז"ל מנו מזמורים אלה בצורה שונה). ששה חודשים עברים מסתכמים ב-177 יום. לכן ניתן לקרוא מזמור אחד ליום, ולחלק את המזמורים הארוכים יותר.

הקביעה כיצד לחלק את המזמורים הארוכים בצורה הטובה ביותר היה תהליך ארוך וטכני, אשר הצריך ספירה מרובה. באופן כללי, ניסיתי לחלק אותם במקומות שבהם נראה כי ישנה הפסקה, או במקומות בהם נראה כי מתחיל רעיון חדש. בסופו של דבר החלטתי, לעיתים, לחבר שני מזמורים מאד קצרים, כדי לאפשר לחלק למספר חלקים את המזמורים הארוכים ביותר.

¹³ החלוקה המקובלת לקריאת ספר תהלים פעם בשבוע הוא: **יום ראשון** = א-כ"ט; **יום שני** = ל-נ'; **יום שלישי** = נ"א-ע"ב; **יום רביעי** = ע"ג-פ"ט; **יום חמישי** = צ"ק-ק"ו; **יום ששי** = ק"ז-ק"י"ט; **יום שבת** = ק"כ-ק"נ. החלוקה המקובלת לקריאת ספר תהלים פעם בחודש הוא: **א**=א-ט'; **ב**=י-י"ז; **ג**=י"ח-כ"ב; **ד**=כ"ג-כ"ח; **ה**=כ"ט-ל"ד; **ו**=ל"ה-ל"ח; **ז**=ל"ט-מ"ג; **ח**=מ"ד-מ"ח; **ט**=מ"ט-נ"ד; **י**=נ"ה-נ"ט; **יא**=ס'-ס"ה; **יב**=ס"ו-ס"ח; **יג**=ס"ט-ע"א; **יד**=ע"ב-ע"ו; **טו**=ע"ז-ע"ח; **טז**=ע"ט-פ"ב; **יז**=פ"ג-פ"ז; **יח**=פ"ח-פ"ט; **יט**=צ'-צ"ו; **כ**=צ"ז-ק"ג; **כא**=ק"ד-ק"ה; **כב**=ק"ו-ק"ז; **כג**=ק"ח-ק"י"ב; **כד**=ק"י"ג-ק"י"ח; **כה**=ק"ט/א"י-ל"י; **כו**=ק"ט/מ"י-י"ת"; **כז**=ק"כ-ק"ל"ד; **כח**=ק"ל"ה-ק"ל"ט; **כט**=ק"מ-ק"מ"ד; **ל**=ק"מ"ה-ק"י"ו.

ניסיתי ליצור איזון, אך בסופו של דבר, אף כאן, חלק גדול מן החלוקה היא שרירותית. אני אשמח לקבל הצעות לגבי שינויים בחיבור מזמורים יחדיו, או לגבי חלוקתם של המזמורים הארוכים בצורה אחרת.

ג. הערות כלליות על תוכנית הקריאה הכללית (החלוקה ל-12 חטיבות)

התוכנית הכללית, המבוססת על יחידות המחולקות ל-12 החודשים בדפי ההדרכה, היא רק דרך אחת ליצור מערכת קבועה לקריאת הנביאים והכתובים. אני ניסיתי מספר אפשרויות אחרות לפני שהחלטתי על התוכנית הנוכחית, שהיא הגמישה ביותר וההגיונית ביותר לארגון מערכת של לימוד וחזרה (הגמישות שלה היא חלק מן ההגיון שבה). להלן חלק מן השיקולים אשר עמדו לנגד עיני כאשר הגעתי לתוכנית הנוכחית של דפי ההדרכה:

נקודת ההתחלה – נביאים: התחלתי מן העובדה הפשוטה כי כל אחד מספרי הנביאים הוא יחידה מלוכדת, ופחות או יותר כולם באורך שווה. החריגים היחידים הם יהושע ושופטים, אך, למרבה המזל, שני הספרים האלה מתחברים יחדיו בקלות, כדי ליצור יחידה אחת סטנדרטית. התוצאה הישירה היא שבע יחידות ברורות לקריאת ספרי הנביאים, והם: (1) יהושע ושופטים, (2) שמואל, (3) מלכים, (4) ישעיהו, (5) ירמיהו, (6) יחזקאל, (7) תרי עשר¹⁴. עובדה כמותית פשוטה זו היא הסיבה לכך שברוך כלל מדפיסים את מהדורות "מקראות גדולות" על הנביאים ב-7 כרכים.

כתובים: ספרי הכתובים הם בעייתיים יותר: דברי הימים הוא ספר ארוך מאוד, וכן ספר תהלים הוא הספר הארוך ביותר בכל התנ"ך (וגם לעיתים קרובות קשה לקריאה). מלבד שני ספרים אלה, אשר כל אחד מהם הוא ארוך מכדי להיות יחידה אחת לבד, ישנם ספרים קצרים רבים: חמש מגילות, דניאל, עזרא-נחמיה. משלי הוא ארוך יותר מהם, אך עדיין קצר מדי מכדי להיות יחידה בפני עצמה. איך, אם כן, ניתן לארגן ספרים אלה?

איוב: הספר היחיד ה"קל" בכתובים, מבחינת אורכו ומבנהו, הוא איוב, אשר מתאים באופן אוטומטי ליחידה חודשית ברורה, בדומה לספרי הנביאים. איוב הוא מעט קצר (כמו תרי עשר), אבל מצד שני הלשון שלו היא קשה במיוחד, ולכן היה סביר ליצור יחידות יומיות קצרות יותר. כך איוב הפך בקלות ליחידה המתאימה לקריאה בחודש אחד.

עבור ספרי הכתובים האחרים, התלבטתי בין מספר אפשרויות, כדלהלן:

האם ספר תהלים צריך להיות חלק מתוכנית הבקיאיות הרגילה, או שיש ליצור עבור ספר זה מחזור לימוד נפרד? בסופו של דבר בחרתי באפשרות השניה, משום שמבניו של ספר תהלים שונה לחלוטין מן המבנה של יתר ספרי המקרא, וכן משום שמבנה זה (בערך¹⁵ 150 מזמורים עצמאיים) מתאים מאוד למחזור של 6 חודשי לימוד¹⁶.

מגילות: האם יש צורך לכלול את חמש מגילות בתוכנית הבקיאיות הרגילה, מאחר והן נקראות במשך השנה במועדים? בסופו של דבר החלטתי לכלול אותן וזאת משני טעמים: (1) אין לחשוב כי הקריאה בציבור פירושה שהאדם קרא ולמד את התוכן ברמה האישית, במיוחד משום שהמגילות הן ארוכות מדי מכדי שתוכלנה להוות כל אחת יחידה יומית אחת. במקום זאת יש לחלק אותן ליחידות קטנות יותר. (2) נכון הדבר כי כל עם ישראל קורא את מגילת אסתר בפורים, ואת מגילת איכה בתשעה באב. אך קהילות רבות (כולל רוב הקהילות בישראל!) אינן קוראות בציבור את שלושת המגילות בשלוש רגלים¹⁷. ואפילו תהיה תועלת בחלוקתן של מגילות אסתר ואיכה למספר יחידות לקריאה יומית. לכן, בסופו של דבר החלטתי לכלול את חמש המגילות בתוכנית, ואף הענקתי להן תשומת לב מיוחדת, בכך שחילקתי את הקשות שבהן ליחידות קצרות יחסית.

אולי יש לצרף את קהלת למשלי, משום ששניהם ספרי חוכמה? בסופו של דבר החלטתי כן לעשות זאת, למרות שמשמעותה של ההחלטה היא הפרדתה של קהלת מן שאר המגילות. קריאתן של קהלת ומשלי כיחידה אחת היא בעלת ערך רעיוני, וכן ספרים אלה מצטרפים יחדיו ליחידה חודשית מבחינת אורכם ורמת הקושי שלהם.

אולי יש לצרף את הספרים המתמקדים בתקופה הפרסית (אסתר, דניאל, עזרא-נחמיה) ליחידה אחת? או אולי יש לצרף את נביאי שיבת ציון (שלושת האחרונים בתרי עשר) לעזרא-נחמיה, וליצור מהם יחידה אחת? אופציות אלה הן אטרקטיביות מאוד מבחינת התוכן וייתכן כי יהיו אנשים אשר ירצו לקרוא אותם בצורה הזאת. בסופו של דבר אני לא חילקתי כך את היחידות החודשיות משום שדרך זו יצרה קשיים לגבי ספרים אחרים. אם מישהו ייצור מחזור קריאה המבוסס על סוגים אלה של צירופים יבורך. אולי יש לצרף את דניאל ועזרא-נחמיה? שניהם ספרים על התקופה הפרסית, ובשניהם יש חלקים בארמית, ומבחינת אורכם הם מתחברים היטב ליחידה של חודש אחד. או אולי יש לצרף את דניאל, שהוא

¹⁴ תרי עשר הוא הקצר ביותר מבין שבע היחידות של הנביאים, אך משום ש"ספר" זה הוא צרוף של 12 ספרים קצרים ושונים – הוא גם קשה יותר לקריאה, ולכן חשבתי שראוי להקדיש קצת יותר זמן לכל ספר קצר. בכל מקרה, ספרי תרי עשר מחולקים באופן טבעי ל-29-30 יום (כפי שנראה בדפי ההדרכה). לכן, אנו מתחילים בשבע יחידות ברורות לקריאת הנביאים.

¹⁵ בערך, אך לא בדיוק, משום שהמספר 150 מבוסס על החלוקה לפרקים. למעשה, מספר המזמורים הוא קצת פחות מ-150, משום שנראה כי מספר זוגות של מזמורים היו למעשה מצורפים לאחד (ראה בדף ההדרכה). חז"ל הזכירו קמ"ז מזמורים בספר תהילים.

¹⁶ כמו כן ראה לעיל את ההערות לגבי השאלה מדוע יש ללמוד את ספר תהלים במחזור לימוד נפרד.
¹⁷ רוב החסידים, הספרדים, והתימנים (בלדים) אינם קוראים שיר השירים בציבור בשבת חול המועד פסח. אך לעיתים קרובות, קוראים מגילה זו בסוף סדר ליל פסח בבית. כמו כן, ספרדים קוראים את שיר השירים בציבור כל ערב שבת לפני קבלת שבת. אותן עדות אינן קוראות את רות בשבועות (אף כי ייתכן כי יקראו מגילה זו במשך ה"תיקון"), ולחלק מהן אין שום מסורת בכלל הקושרת את מגילת קהלת לחג הסוכות.

ספר יחסית קצר, עם המגילות, בעוד ספר עזרא יצורף לדברי הימים, שהוא ההמשך הטבעי שלו? בחרתי באפשרות השניה, אך אני מעודד את הלומדים לצרף ספרים בדרך אשר מועילה ללימוד שלהם, ואולי אף לתרום דף הדרכה חדש.

ההחלטה הסופית שלי לגבי הכתובים היתה: איוב - יחידה אחת, משלי וקהלת - יחידה אחת, שאר ארבעת המגילות יחד עם ספר דניאל - יחידה אחת, ודברי הימים ולאחריהם עזרא ונחמיה - יחידה כפולה של חודשיים.¹⁸

התוכנית עליה החלטתי היא די מאוזנת, מעניקה קצת יותר זמן, יחסית, לספרים קצרים, וכן מתאימה למדי לסדר המקובל של ספרי התנ"ך במהדורות המודפסות. אף על פי כן, אני אשמח אם אלה אשר רוצים לשנות תוכנית זו כדי להועיל ללימוד העצמי שלהם, יעשו זאת.

ד. הערה על תפקידן של הפרשיות הפתוחות והסתומות במקרא

(בהכנה)

ה. מבנה העמוד

(מידע חשוב להדפסה - בשלבי הכנה)

דפי ההדרכה לקריאת נביאים וכתובים מוכנים להדפסה על נייר בדפים בגודל A4, גודל הנייר הסטנדרטי במדינת ישראל ובאירופה. השוליים העליונים והתחתונים, וימניים והשאליים, הם כולם 2.5 ס"מ.

גודל הנייר הסטנדרטי בצפון אמריקה (letter size) הוא קצת יותר עבה וקצת פחות ארוך מה-A4. לכן לא צפויה שום בעייה לגבי השוליים הימניים והשמאליים, אבל תתכן חסרון של שורות אחדות בטקסט, דבר שתלוי בשוליים העליונים והתחתונים. במקרה זה אפשר להקטין קצת את השוליים העליונים והתחתונים (ראה "הגדרת עמוד" בתוך "קובץ" בתוכנית "וורד").

¹⁸ניסיתי אף לארגן יחידות אשר על פיהן ספרים מסויימים ייקראו בחודשים מסויימים, בעיקר מתוך התבססות על חמש מגילות, אך זנחתי רעיונות אלה. למשל: איכה וירמיהו באב, קהלת ומשלי בתשרי, אסתר ודניאל (וכן עזרא ונחמיה) באדר, ספרי שיבת ציון באייר (יום העצמאות ויום ירושלים) יחד עם רות (לקראת סיון). כמו כן הרהרתי ברעיון של צרופה של מגילת רות ליהושע-שופטים (סיון). אף על פי כן, נראה לי כי הגמישות המתאפשרת מן התוכנית הנוכחית היא הרבה יותר טובה מכל הנסיונות המובאים כאן.